

NAISETKO MUSIIKKIJOURNALISTEJA?

Musiikkijournalismissa työskentelevien naisten asema

Heidi Himmelä
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia - ammattikorkeakoulu
Turun toimipaikka
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Heidi Himmelmä. Naisetko musiikkitoimittajia? Musiikkijournalismissa työskentelevien naisten asema. Turku, kevät 2010, 62 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun toimipaikka, Viestinnän koulutusohjelma, medianomi (AMK).

Naisetko musiikkijournalisteja? on empiirinen tutkimus siitä, miten suomalaiset naismusiikkijournalistit näkevät asemansa musiikkijournalismissa. Päättökysymys on, vaikuttaako sukupuoli toimittamiseen musiikkijournalismissa?

Tutkimusta varten haastattelin helmi-huhtikuussa 2010 kuutta suomalaista naismusiikkitoimittajaa. Haastattelut olivat noin puolen tunnin mittaisia, ja ne toteutettiin puhelimitse. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, jonka pohjalta analysoin yleisimpiä haastatteluissa ilmenneitä teemoja. Analyysissäni käytin muun muassa Iris Ruohon ja Sinikka Torkkolan *Tilauksessa naispäätoimittaja* -väliraporttia suomalaisten naisten tasa-arvokehityksestä, naistutkimuksen teoreetikkojen kuten Simone De Beauvoirin näkemyksiä naissukupuolesta sekä Erkki Lehtirannan ja Kristiina Saalosen kokoamaa teosta musiikkijournalismin laadun määrittämisestä.

Sukupuoli vaikuttaa toimittamiseen myös musiikkijournalismissa. Journalismi nähdään kuitenkin lähtökohtaisesti tasa-arvoisena eikä työn käytänteissä piileviä rakenteellisia epätasa-arvoisuuksia joko tiedosteta tai siitä ei haluta puhua. Sukupuolen vaikutus toimittamiseen musiikkijournalismissa nykypäivänä on siis häivytetty tasa-arvoisuuden ihanteeseen. Epätasa-arvosta voidaan puhua esimerkiksi silloin, kun naismusiikkijournalistin on todistettava pätevyytensä tekemällä enemmän taustatyötä bändihaastatteluissa. Suomen musiikkijournalismin tasa-arvotilanne on tämän tutkimuksen perusteella kuitenkin parantumassa, sillä naisia tulee alalle lisää jatkuvasti. Se vaikuttaa myös musiikkijournalismiin. Määräenemmistö ei tuo kuitenkaan automaattista tasa-arvoisuutta. Muutosta tuskin on kuitenkaan luvassa, ellei rakenteellisia epätasa-arvoisuuksia tuoda esiin mediassa ja julkisessa keskustelussa.

Avainsanat: Naiset, musiikkijournalismi, tasa-arvo

ABSTRACT

Heidi Himmelmä. Women as music journalists? The position of women working in the field of music journalism. Turku, spring 2010, 62 pages, 1 appendix.

Diaconia University of Applied Sciences, Turku unit, Bachelor Degree in Communication and Media.

Women as music journalists is an empirical study on how Finnish women music journalists perceive their status in the field of music journalism. My main question in the study is whether or not gender affects the working life of a journalist?

For this study I interviewed six Finnish women music journalists in March-April 2010. The interviews were approximately 30 minutes in length and were conducted as phone interviews. Using the theme-interview method based on the interview material I analysed the most common themes occurring in the interviews. In my research I used Iris Ruoho and Sinikka Torkkola's midterm report *A call for female editor-in-chief*, which dealt with the equality development of women journalists in Finland, the works of the most common theorists of female studies, like Simone De Beauvoir and Erkki Lehtiranta and Kristiina Saalonen's work on the quality and the definition of music journalism in Finland.

Gender does affect the working life of a music journalist. Journalism has a naturally assumed equality to it and because of that people do not acknowledge or want to talk about the constructional inequalities that hide behind the everyday work. The affect of gender in music journalism has been hushed away, hidden in to the mould of equality. Inequality is, when a female music journalist has to prove her proficiency by making more effort in band interviews to be accepted by the bands as a serious reporter. But the equality of Finnish music journalism is healthy basically and more women are entering the field all the time which affects music journalism as well. But the qualified majorities do not bring automatic equality. Therefore it is important to bring these constructional inequalities into public debate and media.

Keywords: Women, music journalism, equality

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MUSIIKKIJOURNALISMI	7
2.1 Musiikkijournalismin historiaa, määrittelyä ja ongelmia	7
2.2 Musiikkijournalismin nykytilanne	11
3 NAISET JA JOURNALISMI	17
3.1 Naisten asema journalismissa	17
3.2. Naiset musiikkijournalismissa	26
4 TUTKIMUKSEN METODIT: MITEN TUTKIN?	30
4.1 Teemahaastattelun teoria	30
4.2 Teemahaastattelun käytäntö	31
5 TUTKIMUKSESSA HAASTATELLUT HENKILÖT JA TIEDOTUSVÄLINEET	32
5.1 Laura Vähä-Hyyppä & Venla Kokkonen, YleX	32
5.2 Iida Korhonen, Voice	32
5.3 Anna Laine, Radio Helsinki	33
5.4 Heta Hyttinen, Rytmii	34
5.5 Taru-Tuulia Tittonen, Sue	35
6 HAASTATTELUTEEMAT JA NIIDEN ERITTELY	36
6.1 Haastattelujen suunnittelu	36
6.2 Haastattelukysymykset ja teemojen erittely	38
6.2.1 Sukupuolen merkitys	38
6.2.2 Musiikkijournalismin miesvaltaisuus	39
6.2.3 Naiseus työpaikalla ja haastattelutilanteessa	40
6.2.4 Sukupuolen merkitys	42
7 POHDINTA	44
7.1 Tulosten analyysi	44
7.2 Johtopäätökset	53
LÄHTEET	55
LIITTEET	62
LIITE 1: Teemahaastattelukysymykset	62

1 JOHDANTO

Suomessa on tutkittu naistoimittajia ja heidän asemaansa, mutta naismusiikkitoimittajia ei ollenkaan. Tutkimuksissa naista on tutkittu kuitenkin joko kuluttajana tai katseen objektina (mm. Mäkelä, Puustinen Ruoho 2006; Mulvey 1985, 1989). Kahta aiempaa näkökulmaa sen enempää väheksymättä on silti näkökulmien valinta sinänsä jo omiaan herättämään kysymyksiä siitä, miksei naista ole koettu riittävän arvokkaaksi tutkittavaksi pelkästään omien subjektiivisten kokemustensa valossa? Koko journalismin alan on sanottu naisistuneen, musiikkijournalismin siinä ohessa. Näin näyttävät kyselyt ja tutkimuksetkin (Journalistiliitto 2007). Näin myönsivät käyneen myös haastatteleman naismusiikkijournalistit. Kuitenkin naisia on musiikkijournalismin työpaikoilla dramaattisesti vähemmän kuin miehiä, hyvänä esimerkkinä Radio Helsinki, jossa 37 toimittajasta naisia on vain kuusi. (Radio Helsinki 2010). Musiikkiarvosteluja tehneenä ja musiikkijournalismia innokkaasti seuraavana ja kuluttavana osapuolena tutkimusmateriaalin puuttuminen hämmästytti. Halusin tarttua aiheeseen tuodakseni esiin kirjoitetussa muodossa naismusiikkijournalisteihin liittyvää tutkimusta.

Musiikkijournalismin alan kasvaessa on myös tärkeää tuoda esiin siinä piileviä ja näkyviäkin järjestyksiä, ihan kuten valtavirtajournalismissa on tehty. Lähden oletuksesta, että musiikkijournalismi on miesvaltainen. Tämä näkyy jo lehdistönkin puolella, esimerkiksi musiikkilehtiä lukiessa. Miehet ovat kirjoittajina esillä naisia enemmän. Sähköisellä puolella naisia näkyy musiikkijournalismissa enemmän, mutta heidän toimintansa on rajoittunut lähinnä juontamiseen tai taustajoukoissa, kuten verkkotoimittajana toimimiseen. Miten siis musiikkijournalismin miesvaltaisuus näkyy naismusiikkijournalistien työn käytänteissä? Tarkoitukseni on tutkia, miten musiikkijournalismin parissa työskentelevät naistoimittajat kokevat asemansa tällä erityisjournalismin alalla.

Keskeinen tutkimuskysymykseni on, miten sukupuoli vaikuttaa jokapäiväiseen työhön? Määrittelen tutkimuksessa musiikkijournalismin laajempialaisemmin käsittämään sekä sähköisen että printtimedian, Musiikkijournalistin taas henkilöksi, joka tuottaa musiikkiin keskittyviä journalistia tuotteita, kuten haastatteluja. Otan lähtökohdakseni musiikkijournalismissa myös sen, että se koostuu musiikin ympärillä tehtävään toimittamiseen, kuten haastatteluihin ja musiikkiohjelmien vetämiseen. Tutkin tiedotusvälineitä ja medioita, joissa on selkeästi oma musiikkitoimituksensa, sekä toimittajia, jotka työskentelevät musiikkijournalismin parissa esimerkiksi kulttuuritoimituksen puolella. Laaja-alaisuus johtuu siitä, että Suomessa pelkästään musiikkiin keskittyvää mediaa ei lehdistön ulkopuolella juuri ole ja monessa tiedotusvälineessä musiikkitoimitus on kytketty osaksi kulttuuri- tai muuta vastaavaa toimitusta, kuten esimerkiksi The Voicella.

Haastattelen kuutta eri musiikkimedioissa toimivaa naistoimittajaa siitä, miten he näkevät asemansa ensinnäkin Suomen musiikkijournalismikentällä ja henkilökohtaisemmin alalla naistoimittajana. Keskityn erityisesti nuoren polven naismusiikkitoimittajiin. Valitsemani haastateltavat työskentelevät YleX:ssä, Radio Helsingissä, Rytmissä, Suessa ja Voicella. Haastattelemani toimittajat esimerkiksi joko valitsevat itse soitettavat kappaleet, kirjoittavat musiikkiin liittyviä artikkeleita tai juontavat musiikkiin erikoistuneita ohjelmia. Haastattelut toteutettiin helmikuuhun 2010. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua, jossa kaikki kysymykset käsittelevät samoja teemoja haastateltavasta riippumatta. Tutkielmassani määrittelen ensin mitä musiikkijournalismi on ja mitä se pitää sisällään. Sen jälkeen pohdin määrittelyn ongelmakohtia ja naisten näkyvyyttä musiikkijournalismissa. Kerron myös naisten asemasta ja historiasta journalismissa yleisemmin, minkä jälkeen erittelen ja analysoin haastattelemini naismusiikkijournalistien näkemyksiä aiheesta haastatteluissa esiintyvien teemojen kautta. Lopuksi tuon esiin johtopäätökseni sukupuolesta musiikkijournalismissa ja mahdollisia kehitysideoita sukupuolen merkityksen käsittelyyn yhteiskunnassa.

2 MUSIIKKIJOURNALISMI

2.1. Musiikkijournalismin historiaa, määrittelyä ja ongelmia

Musiikkijournalismi määritellään usein musiikkia käsitteleväksi journalistiseksi toiminnaksi eri medioissa. Sen tärkeimmäksi tehtäväksi lasketaan musiikkimaailmaa koskeva journalistinen tiedonvälitys eli kiinnostavaan muotoon puettu, laajalle ja rajattomalle yleisölle tarkoitettua musiikkia käsittelevä informaatio. Musiikkijournalistin toissijaisiin tehtäviin lasketaan kansan musiikkimaun muokkaaminen, musiikkielämän syvärakenteiden, kuten esimerkiksi markkinamekanismien tutkiminen, musiikintutkimuksen uusien tulosten kansanomaistaminen, ulkomusiikillisten seikkojen vaikutus musiikkiin ja huomion ohjaaminen maassa harjoitettavan musiikkipolitiikan epäkohtiin. (Lehtiranta, 1993, 10.) Kirjallinen media on ratkaisevalla tavalla määrittänyt sekä sitä, mitä pidetään musiikkina, että millaisia merkityksiä on soveliaista liittää musiikkiin (Mattlar 2008, 9).

Musiikkijournalismin määrittelyssä ongelmallista on se, että suurimmassa osassa alaa käsittelevistä kirjoituksista puhutaan musiikkijournalismin sijaan musiikkikritiikistä. Tämä johtuu siitä, että musiikkijournalismi on erikoisjournalismia, joka sisältää puhdasta informaatiota, mutta yhtä lailla siihen kuuluu myös musiikin arviointi. Mattlar kertoo pro gradu- työssään teknomusiikin synnystä Pietarisen (Pietarinen 1993, 153) määrittelyn musiikkijournalismista: musiikkijournalismin arvioiva luonne poikkeaa tavallisesta journalismista siinä, että se ei perustu yhtä vahvasti subjektiiviselle kokemukselle (Mattlar 2008, 9). Musiikkijournalismin määrittelyn ongelma lienee osaksi myös kansainvälistä perua; käsitteet musical criticism (englanti), musikkritik (ruotsi) ja critica musicale (italia) viittaavat musiikkijournalismiin pelkkää musiikkikritiikkiä laajemmassa merkityksessä. Toisaalta musiikkijournalismin alueen tarkka rajaaminen on

vaikeata. Esimerkiksi äänitteiden oheistekstit voivat olla musiikkijournalismia, mikäli ne kirjoittanut musiikkitoimittaja on levy-yhtiön kaupallisista intresseistä riippumaton ja hänen ensisijaisena tarkoituksenaan on tiedonvälitys. (Lehtiranta, 1993, 10-11.) Subjektiivisuuden vuoksi myös musiikintutkimus on painottunut enemmän musiikkikritiikkiin. (Lehtiranta, 1993, 10.) Osaltaan syy on myös historiassa, sillä musiikkijournalismin juuret ovat musiikkikritiikissä. Suomessa musiikkijournalismia ei ole tutkittu kattavasti toimittajien näkökulmasta eikä siitä siis myöskään ole olemassa kaikenkattavaa historiikkaa. Musiikkijournalismia sivuavat teokset liittyvät joko musiikkimedioiden, kuten musiikin aikakauslehtien subjektiivisiin historiikkeihin esimerkiksi päätoimittajan näkökulmasta, suomalaisen populaarimusiikin historiaan tai musiikkikritiikin historiaan ja analysoimiseen. Tähän syy voi olla aikaisemmin mainittu historia-aspekti sekä musiikkijournalismin suhteellisen lyhyt ja nuori historia. Musiikkijournalismi itsessään on myös hyvin laaja käsite, joten musiikkiin liittyvät tutkimukset ovat myös usein liittyneet musiikin tiettyyn alalajiin, esimerkiksi rock- tai heavy metal -musiikkiin ja niitä koskevaan journalismiin.

Tässä tutkimuksessa en keskity mihinkään tietyn genren musiikkijournalismiin, koska haastateltavien musiikkimediat ovat genreiltään laaja-alaisia. Musiikkijournalismin lyhyellä ja nuorella historialla viitataan siis tässä tutkimuksessa populaarimusiikkijournalismiin, jonka juuret määrittelen lähteväksi 1950 - 1960 - luvun rock-kulttuurista. Alaa käsittelevässä kirjallisuudessa musiikkijournalismi linkitetään usein osaksi taidemusiikkia ja klassista, kiitos sen historian. Tässä tutkimuksessa käsitelty musiikkijournalismi on siis populaarimusiikkijournalismia, Tämä sen vuoksi, että haastateltavat toimivat, jos nyt eivät valtavirtamediassa, niin ainakin musiikkiin keskittyvässä mediassa, jossa populaarimusiikki näyttelee suurta osaa. Esimerkiksi ilmaisjakelulehti Sue mainostaa tuottavansa monipuolista populaarimusiikkijournalismia. (Sue 2010). Osassa haastateltavien työpaikkoja musiikkitoimitus on osa laajempaa kulttuuri-toimitusta, jossa käsitellään laaja-alaisemmin Suomen kulttuurielämää.

Kulttuuritoimittajat, joihin musiikkijournalistitkin lasketaan, ovat suhteellisen uusi toimittajaryhmä Suomessa. Lehtien kritiikeistä ja kulttuuri-ilmiöiden käsittelyistä vastasivat pitkään alan asiantuntijat, eivät koulutuksen saaneet kulttuuritoimittajat. Kulttuuriin erikoistuneiden toimittajien voidaankin sanoa yleistyneen Suomessa juuri 1950 - 1960 -luvulla populaarimusiikin ja erityisemmin rock-musiikin yleistyessä. Tämän seurauksena sanomalehdet perustivat omia erikoistoimituksiaan, kuten musiikkitoimituksia. Erityisesti kulttuuritoimitukset organisoituivat 1960-luvulla yhteiskuntatieteiden ja massakulttuurin läpimurron seurauksena. (Hurri 1993, 14; Keränen 1984, 131.) Kulttuurijournalismille tyypilliset erikoispiirteet - arvostelijavaltaisuus ja lehden ulkopuolisten avustajien käyttö - on toimitusten organisoitumisesta huolimatta säilynyt näihin päiviin saakka. (Hurri 1993, 14). Printtimediassa työskentelevät haastateltavani olivat kaikki joko avustajia tai toimivat lehdessä, jossa toimitukset koostuivat lähinnä avustajista.

Maailmalla musiikkijournalismin voidaan katsoa alkaneen musiikkiarvostelusta 1700-luvun saksalaisissa aikakauslehdissä. Suomessa ensimmäiset ammattimaiset musiikkikriitikot alkoivat toimia 1850-luvulla. (Hurri 1993, 13.) Mattlar kertoo Kärjän (2003, 150) musiikin historiajaottelun mukaisesti, että 1800-luvun puolivälissä muotoutuivat myös ne musiikista kirjoittamisen käytännöt ja arvot, jotka voi nähdä vielä nykypäivänkin musiikkikritiikissä. Niihin kuuluivat kritiikin käsittäminen julkisena toimintana, musiikkiteoreettisen tietämyksen olennaisuus asiantuntijuuden osoittamisessa sekä lehdistön yhteiskunnallinen vaikutusvalta. Nämä periaatteet ovat alun perin taidemusiikin kritiikin peruselementtejä, mutta ne ovat vaikuttaneet myös muiden musiikinlajien kritiikin perinteeseen. (Mattlar 2008, 10.) Musiikki on myös kirjoitusten määränä laskettuna eniten huomiota saanut taidemuoto 1950 - 1980 -luvun suomalaisten sanomalehtien kulttuoriosastoilla. Vaikka huomio oli suuri, oli kuitenkin 87 prosentissa kirjoituksista kyse klassisesta musiikista. (Hurri 1993, 74.) Populaarimusiikin merkitys on muuttunut vuosikymmenien saatossa. Kuitenkin yleisesti kautta vuosikymmenien

populaarimusiikiksi on käsitetty joukko erilaisia musiikkityylejä, jotka ovat kaupallisia tuotteita. Populaarimusiikki on jännitteistä, sillä siinä taistelevat musiikin tuotannon kaupallinen luonne ja musiikin teon luova toiminta (Negus 1992, 228). Mattlar kertoo Shukeria mukailleen (Shuker 1998, 199-200), että yleisö ei ostaessaan levyjä kuitenkaan ajattele ostavansa kulutushyödykkeitä, vaan kulttuurisesti merkittävän tavaran. Musiikkimediat antavat tuotteille merkityksen. (Mattlar 2008, 17.) Mattlar kertoo Langin (2006, 337-338) kuvailevan populaarimusiikkijournalismissa olevan kaksi juttutyyppiä, joiden ympärille musiikkitoimittajan toimenkuva rakentuu: haastattelu ja kritiikki. Kritiikki tarkoittaa sitä, että musiikkitoimittajat arvostelevat säännöllisesti levyjä ja konsertteja. Näin he harjoittavat evaluoivaa journalismia, jolle ovat tunnusmerkkeinä erittäin subjektiivinen ja itsevarma tyyli sekä lukijasuhde, jossa lukijan ja kriitikon välille saattaa syntyä luottamusta tai antipatiaa. Haastattelujen juuret taas ovat 1930 - 1940-lukujen Hollywoodissa syntyneessä filmitähtikulttuurissa, jossa haastattelussa oleva näyttelijä nähtiin yhtä aikaa roolihahmona ja tavallisena ihmisenä. Koska lukijat olivat nähneet näyttelijän roolihahmot elokuvissa, heille kiinnostavampaa yleensä oli se, millainen ihminen roolin takana oli. Musiikkijournalismin muotoutui samanlainen kaava, jossa muusikot itse taas puhuisivat mieluummin musiikistaan kuin omasta persoonastaan, joten haastattelusta muodostuu usein valtataistelu toimittajan ja haastateltavan erilaisten näkökulmien välille. (Mattlar 2008, 12.)

Lehtirannan mukaan musiikkijournalismi palvelee yleisöä antamalla tietoja, perusteltuja mielipiteitä ja tukemalla kehittyvää musiikkielämää. Musiikkitoimittaja on tärkeä linkki yleisön ja musiikkielämän välillä. 1992 toteutetun Sibelius-Akatemian tutkimuskeskuksen kyselyn mukaan korkeatasoisen musiikkijournalismin kriteereihin laskettiin luotettavuus, luettavuus /kuunneltavuus/katseltavuus, musiikillinen kompetenssi, informatiivisuus ja lahjomattomuus. (Lehtiranta, 1993, 13.) Käytännön osaamisen ja tietämisen katsottiin tuovan työhön uskottavuutta ja monella kyselyyn vastanneella olikin journalistityön ulkopuolinen suhde musiikkiin, kuten soittoharrastus tai opetustoimi (Lehtiranta, 1993, 10). Musiikkijournalismi kohtaa samat ongelmat

kuin mitkä tahansa taidemuodot, jotka ovat kritisoinnin ja analyysin kohteena. Taide on laadullinen ilmiö, jolla on oma kielioppinsa. (Lehtiranta, 1993, 11). Mattlar kertoo Ruuskan (2006, 15-16) määrittelyn mukaisesti, että musiikkijournalismi pyrkii journalismin ihanteiden mukaisesti objektiivisuuteen, mutta sitä ohjailevat kulloisetkin yhteiskunnalliset liikkeet ja ideologiat. (Mattlar 2008, 11).

Laadullisista ja elämyksellisistä asioista viestiminen taiteen ja suuren yleisön kannalta mielekkäällä tavalla johtaa helposti joko elitismiin tai tyhjänpäiväiseen kuvailuun. Molemmissa ammattisanaston liiallinen viljely voi olla myös ongelma. Musiikin popularisointi nojaakin kolmeen Aristoteleen pääperiaatteeseen: eetokseen eli luotettavuuteen, paatokseen eli tunteisiin vetoavuuteen ja logokseen eli järkisyihin vetoamiseen. (Lehtiranta 1993, 11.) Lehtiranta ehdottaakin artikkelissaan kultaista keskitietä diletantismien ja elitismien välimaastossa. Lehtiranta viittaa työssään diletantismilla harrastelijamaisuuteen ja elitismillä pieneen joukkoon ihmisiä, jotka valtuuttavat itsensä päättämään, mikä on hyvää ja mikä huonoa omien muuta yhteiskuntaa parempien kykyjensä tai lahjakkuutensa vuoksi. (Lehtiranta 1993, 16.)

2.2. Musiikkijournalismin nykytilanne

Elitistisenä Suomen musiikkijournalismin näkee myös tiedotusopin opiskelija Aino Heikkonen. Vuoden 2008 journalismikritiikissä Heikkonen kritisoi musiikkijournalismia elitistisenä harvojen puheena pienelle piirille. Suomen musiikkikirjoittelua yli kymmenen vuotta seuranneena Heikkosen mukaan musiikkipakstoilla viljellään turhia, vaikeaselkoisia sivistyssanoja, joita alaan perehtymättömän on hankala ymmärtää. Heikkonen uskoo vaikeaselkoisen kirjoittelun johtavan juurensa osaksi brittiläiseen lehdistöön, jota suomalainen musiikkilehdistö on seurailut. (Journalismikritiikin seminaari 2008.) Musiikkijournalismin pitää pystyä myös hyväksymään kritiikki itseään kohtaan. Kaksisuuntaisena kritiikki tukee moniarvoista kulttuuridemokratiaa. (Lehtiranta 1993, 18).

Lehtiranta toteaa artikkelissaan BBC:n musiikkiosaston johdossa toimineen Hans Kellerin kirjoittaneen kirjassaan *Criticism*, että musiikkijournalistin työ on yhteiskunnallisesti välttämätön, mutta taiteellisessa mielessä huijariammati, sillä se ei kykene ratkaisemaan luomiaan vakavia ongelmia. Ongelmiin kuuluu besserwisser - asenne, krooninen negatiivinen kritiikki sekä journalistin vallankäyttö ja journalismin väärinkäyttö. Lehtiranta väittää myös artikkelissaan, että harvan musiikkijournalistin kompetenssi ylittää arvostelmiensa tai haastattemiensa musiikkialan ihmisten tasolle. Jos ylittäisi, olisi musiikkijournalisti itsekin muusikko. (Lehtiranta, 1993, 11-19.) Tässä ristiriitaa syntyy siitä, että moni musiikkijournalisti itse asiassa onkin muusikko. Helsingin Sanomien Nyt-liitteen musiikkitoimittaja Ilkka Mattila näkee Suomen musiikkijournalismin hampaattomana. Mattilan mukaan muusikot ja toimittajat tuntevat toisensa hyvin ja työrauhan säilyttääkseen eivät halua olla kovinkaan kärkeviä tai provosoivia kirjoituksissaan. Suomalaisten musiikkitoimittajien fanipohja näkyy artikkeleissa vahvasti. Suomen musiikkiteollisuus on pientä, mutta egot voivat olla hyvin suuria. Kirjoittajat pehmentävätkin muusikoiden sanomisia turvatakseen ilmapiiriin. Mattilan mukaan musiikkitoimittajalle olisikin hyväksi, jos tällä on aiempaa kokemusta uutistoimittajana. Hän näkee, että kuten uutistoimittajana, myös musiikkitoimittajana olennaisinta on oppia luomaan tiivistä tekstiä, keskittymään olennaiseen ja löytämään jutun kärjen tekstiin. Mattila kokee, että musiikkilehtien päätoimittajien ja toimitussihteerien tehtävä olisi kitkeä fanituskirjoittaminen pois Suomesta. Tähän ei ole kuitenkaan rahaa eikä resursseja. (Mustikainen 2009.)

Myös musiikkilehti Rumban toimituspäällikkö Janne Flinkkilä näkee Suomen musiikkijournalismin valjuna. Hän viittaa Journalisti-lehteen kirjoittamassaan artikkelissa (Flinkkilä 2009) erään musiikkilehden artistihaastattelun johdantoon, kuinka toimittajan tehtäväksi jää nykyään vain huolehtia siitä, että nauhuri on päällä. Flinkkilän mielestä värikkäistäkin persoonista suolletaan liukuhihnajuttuja ja haastattelut ovat usein vain mainospuheita. Flinkkilä painottaa musiikkitoimittajan tehtävää artistin haastajana ja tämän pitäisi toimia myös toisinpäin. Flinkkilä syyttää

Suomen musiikkimediaa siitä, että moni valitsee pienimmän riesan ja liittyy levy-yhtiön markkinointikoneiston jatkoksi.

Haastattelut tehdään kiltisti sinä ajankohtana, siitä kulmasta ja jopa siinä sävyssä kuin artisti ja hänen pr-työläisensä vaativat. Syntyy tilanne, jossa samat naamat täyttävät samaan aikaan kaikkien lehtien palstat ja laulavat samaa laulua siitä, miten uusin levy on parempi kuin edellinen. (Flinkkilä, Janne, Journalisti 19/2009)

Flinkkilä painottaa, kuinka monen musiikkilehden juuret ovat fanzine-julkaisuissa, joissa kirjoittaja saattoi heittäytyä pää edellä polvilleen palvomansa artistin eteen, mutta parhaimmillaan jälki oli innostavaa, sillä käyttövoimana oli aito tunteenpalo.

Rumban toimituspäällikkö vertaa nykyistä musiikkijournalistien heittäytymistä lähinnä viihdelehtien hovitoimittajakulttuuriin, jossa kritisointi ei ole hyväksyttyä.

(Flinkkilä 2009.) Rytmin päätoimittaja Heta Hyttinen taas näkee, että artistien ja musiikkitoimittajien lämpimistä väleistä on pelkästään hyötyä sekä artistille että toimittajalle. Hyttinen uskoo, että Suomessa toimittajaylpeys estää ihannointipohjalle lähtemisen. (Himmelä 2009.) Edellä mainitut kommentit ovat omiaan vahvistamaan yhteiskunnan kaksijakoista ajattelutapaa musiikkijournalismista: toisaalta journalistin työlle löytyy oikeutus siitä, että tämän tehtävä on muokata kansan musiikkimakua, mutta samalla kysymys on edellä mainitusta elitismistä. Kenellä lopulta on oikeus päättää siitä, mitä ihmiset kuuntelevat. Musiikkijournalistin onkin syytä tiedostaa, että hänen lukijoidensa, kuuntelijoidensa ja katsojiensa joukossa saattaa olla häntä itseään pätevämpiä kunkin erityiskysymyksen asiantuntijoita ja että kohdeyleisön aliarvioiminen on pahimpia virheitä, joihin musiikkijournalisti voi työssään sortua. (Lehtiranta, 1993, 11-19.)

Journalisti -lehdessä musiikkijournalismin tilaa kommentoi myös Yleisradion kehityspäällikkö ja musiikkitoimittaja Jukka Haarma. Hänen mukaansa Suomen musiikkijournalismi toimii liikaa rockin ehdoilla. Haarma painottaa toimittajia suhtautumaan musiikkijournalismiin rajoja rikkovasti.

Millaista olisi elää sellaisessa musiikillisessa ilmapiirissä, jossa ei tunnettaisi käsitettä 'guilty pleasures', musiikkia, josta ei saa pitää, tai jos pitää, niin ainakin sen on tapahduttava häpeää tuntien?! -- Ainakin se olisi paljon nykyistä useammin sitä, mitä hyvän rockin pitäisi sen

omien sääntöjen mukaan olla: rajoja rikkovaa, haastavaa, monitasoista. Ehkä jopa vaarallista. (Haarma, Jukka, Journalisti 14/2009.)

Outi Popp luotaa myös Journalistissa suomalaisen musiikkijournalismin tilaa, erityisesti Yleisradiossa. Hänen mukaansa radiossa perinteistä musiikkitoimittajaa ei juuri enää ole. Kappalevalinnoista päättää nykyään enää pieni joukko ihmisiä. Artikkelissa ruoditaan Ylen 2003 tehtyä kanavauudistusta, jonka mukana monelta musiikkijournalistilta loppuivat joko työt tai sitten he itse erosivat. Esimerkiksi Ylen entinen musiikkitoimittaja Tero Heinänen luotaa artikkelissa osaamiskeskusten ja tilaaja-tuottaja-mallien tappaneen musiikkijournalistin työn. Entisellä Radiomafialla toiminut Norppa eli Peter Norby toteaa artikkelissa formaattiradioiden kuolevan siihen, etteivät ihmiset jaksaa kuunnella samoja kappaleita päivästä toiseen. Artikkelissa Yleisradion vanhan koulukunnan musiikkitoimittajat toivovat kanavalle laaja-alaista populaarimusiikkikanavaa, jossa journalismi lähtee musiikista ja seurataan sitä, mitä musiikissa tapahtuu. Toimittajat haluavat julkisen palvelun kanavan tarjoavan vaihtoehdon. (Popp 2009.)

Myös Ylen kehityspäällikkö Haarma myöntää aukon ohjelmatarjonnassa. Hän kyseenalaistaa kanavan monipuolisuuden YleQ:n lopetettua toimintansa. Haarma kritisoi formaatteja ja soittolistoja.

Me olemme tehneet radiota kohta 15 vuotta samalla lailla. Ehkä nyt on aika miettiä, herättäkö tämä radio enää intohimoja. Suuret rohkeat avaukset ja innovaatiot puuttuvat radion kentältä.
(Popp, Outi, Journalisti 14/2009)

Artikkelissa Warnerin levy-yhtiön tuotantopäällikkö Asko Kallonen kommentoi toimittajan ammattitaidon olevan se valtti, jolla radio kilpailee YouTuben, Spotifyn (ruotsalainen musiikkipalvelu) ja muiden sosiaalisten medioiden kanssa. Kallonen näkee saman musiikkigenren ympärillä pyörivien hittivetoisten kanavien tuhoavan kilpailuedun, kun kaikki taistelevat samasta alueesta. Ylen hallintoneuvoston jäsenen, kansanedustaja Mikko Alatalon mukaan soittolista voi olla tarpeellinen

apuväline musiikkia tuntemattomalle toimittajalle, mutta pahimmillaan se rajoittaa musiikin monipuolisuutta. Viime vuonna kirjallisen kyselyn hallitukselle soittolistoista tehnyt Alatalo painottaa Poppin artikkelissa huoltaan Ylestä musiikkikasvattajana. Esimerkiksi jazz, kansanmusiikki ja lastenmusiikki eivät saa musiikkiaan enää kuulumaan. Radio Suomen musiikkipäällikkö Jorma Hietamäen mukaan maakunnissa on odotuksia, että soitettaisiin enemmän paikallista musiikkia, mutta kelvollisia äänitteitä ei ole kovin paljon. Hietamäen mukaan musiikkijournalismia ei mukaan mahdu, sillä musiikista ei ole yksinkertaisesti aikaa kertoa eikä se kuulu primetimen tehtäviin. (Popp 2009.) Primetimellä viitataan parhaaseen kuuntelu-aikaan, joka radiossa on aamukuudesta iltakuuteen. Yleisradion Ville Vilen ei usko, että aikuisten populaarimusiikkikanavalle löytyisi suurta yleisöä. Tätä Vilen perustelee Radio Helsingin pienehköillä kuuntelijaluvuilla, mutta Poppin mukaan YleX:kään ei saa paljon enempää kuuntelijoita pääkaupunkiseudulla. Vilen kokee ongelmaksi sen, miten vähän musiikkitoimittajia, jotka osaavat leikata musiikkia yhteen kiinnostavasti. Toisena missiona hän kokee sen, kuinka saada nuoret kuuntelemaan toimitettuja musiikkiohjelmia. Useimmat eivät tunne koko käsitettä. (Popp 2009.) Yleisradion Jukka Haarma kertoo artikkelissa, ettei usko suuren enemmistön rakentavan omaa radiotaan netissä. Hänen mukaansa ihmisten musiikkimaku on laajenemassa eikä Ylenkään kannata siis tarjota kapea-alaisia, yhteen musiikkilajiin keskittyneitä nettikanaviaan. Haarmen mukaan ikärakenteet pitäisi unohtaa ja sekoittaa keskenään primetimen soittolistat ja iltojen musiikin erikoisohjelmat.

YLE:n Uusien Palveluiden kehityspäällikkö Tuija Aalto referoi blogissaan YLE:n Pasilassa viime vuonna (2009) pidettyä *Embracing the music* -tilaisuutta. Aalto kertoo, että musiikkijournalistia ei tarvita enää suosittelemaan hyvää uutta musiikkia yleisölle. (Aalto 2009.) Tämän tekee internet. Esimerkiksi lyhyen internet-kommunikoinnin pioneerin Twitterin edustaja kertoi tilaisuudessa, että musiikkitoimittajaa ei enää tarvita, kun musiikin suosittelijana on toinen intohimoinen musiikin harrastaja. Brittiläisen edustajan mukaan musiikkijournalismista puuttuu kritiikki, arviointi, joka kontekstualisoi ja

taustoittaa. Tilaisuudessa todettiin, että klassisen musiikin ja jazzin puolella löytyy vielä alansa osaavia musiikkijournalisteja, mutta popin ja rockin puolella on menty ohuemmalle pohjalle. Tilaisuudessa painotettiin myös, että musiikkijournalismista puuttuu nykyään tarinankertojia: henkilöitä, jotka osaavat kertoa radiossa soitettavaan musiikkiin liittyviä tarinoita. (Aalto 2009.)

Musiikkijournalismi onkin onnistunut paremmin lehdistössä ja radiossa kuin televisiossa. Ongelma on ollut katsojalukuja tuijottavassa ohjelmapolitiikassa. (Lehtiranta, 1993, 19.) Tutkimuksen tekohetkellä, musiikkivideoita pyörittäviä listaohjelmia (esim. Voice-TV ja MTV Finland) lukuun ottamatta, ei Suomessa television puolella ole puhtaasti musiikkiin keskittyviä suomalaisia toimitettuja ohjelmia. YLE Teeman Popkult voidaan ehkäpä laskea mukaan, mutta kuten muut musiikkimediat, määrittelee sekin itsensä ohjelmaksi, joka puhuu populaarikulttuurin ytimeä. Tähän tosin lasketaan mukaan musiikki. (YLE 2010.)

3 NAISET JA JOURNALISMI

3.1 Naisten asema journalismissa

Käsittelen naisten asemaa journalismissa vertailemalla sekä Ison-Britannian että Suomen tilanteita ja historiaa. Tämä siksi, että brittiläisen naisjournalistin asemaa on tutkittu Suomea enemmän, mutta yhtymäkohtia myös löytyy. Euroopasta alkaneet virtaukset ovat lopulta myös aina saavuttaneet Suomen. Tämän lisäksi poliittisesta lehdistöstä ponnistanut journalismin historia yhdistää myös osittain kaikkien Pohjoismaiden journalistista historiaa myös naisten osalta. Suomalaisten naistoimittajien historiaa Suomen lehdistössä on tutkinut Henrika Zilliacus-Tikkanen, mutta hänen tutkimuksensa yltyä vain 1900-luvun alkuun. (Zilliacus-Tikkanen 2005) Naista radiossa ja televisiossa on tutkittu lähinnä katseen objektina ja yleisön puolelta katsojana tai lukijana, muttei tekijänä. (mm. van Zoonen 1994)

Naiset alkoivat olla näkyvä osa kirjoittavaa toimituskuntaa Britanniassa teollistumisen seurauksena 1800-luvun loppupuolella. Teollistumista seuraavan kulutuksen lisääntyessä kustantajat ja mainostajat alkoivat nähdä naiset omana kuluttajaryhmänään, jolle piti luoda tarjontaa. Naisilla ei ollut mahdollisuuksia kouluttautua journalisteiksi, joten heille perustettiin käytännön journalismin koulu sekä Naisjournalistiseura 1884. Tarjonnan seurauksena osaan lehdistä syntyi naisten osasto sekä naistoimittajia. Kustantajat perustivat myös toimituksia, joissa työskenteli vain naisia, mutta nämä lehdet keräsivät pieniä lukijamääriä ja osoittautuivat lopulta tappiollisiksi. Uutta, naisille suunnattua ilmiötä kutsuttiin nimellä new journalism. New journalism nähtiin feminiinisenä journalismina, koska se oli täynnä tunteellisia ja sensaatiohakuksia artikkeleita, joiden nähtiin vetoavan naislukijoihin. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että naisille annettiin näkyvyyttä, muttei aktiivisina toimijoina. (Carter, Branston & Allan, 1998, 1, 20; Holland, 1998, 20.)

Suomessa naispuolisilla toimittajilla on ollut erilainen historiallinen asema ja status sekä vaikutus journalismiin riippuen siitä, millaisissa medioissa he ovat toimineet ja milloin he ovat rekrytoituneet toimituksiin. Naisia on toiminut journalisteina niin kauan kuin on ollut tiedotusvälineitä, vaikka naisten suhteellinen määrä oli vuosisatojen ajan hyvin pieni. (Töyry 2006, 96.) Iiris Ruoho ja Sinikka Torkkola jakavat *Tasa-arvo, journalismi ja suomalaisten naistoimittajien urakehitys* -projektinsa väliraportissa *Tilauksessa naistoimittajat* suomalaisten naistoimittajien historian vaiheet kolmeen pääkategoriaan. Ruotsalaista journalismia tutkineen Monika Djerf-Pierren luokittelun mukaisesti ensimmäisessä vaiheessa naisia alkoi ilmestyä toimittajiksi poliittisen lehdistön synnyn aikoihin 1800-luvun loppupuolella (Ruoho & Torkkola 2009, 31-32; Karvonen, Erkki 2002.) Silti jo 1770-luvulta lähtien julkaistiin naisten kynästä lähteneitä tekstejä, vaikkakin ne olivat runoja. Ajan lehdistölle tyypillistä oli jättää myös pois kirjoittajan nimi tai sitten naiset esiintyivät miesten nimillä tai muilla salanimillä. Naisten tarkkaa määrää tuolta ajalta kirjoittavina toimittajina onkin siis vaikea määritellä. Ensimmäinen suomalainen naistenlehti *Om konsten att rått behaga* julkaistiin 1782. (Töyry 2006, 96.) Naiset evättiin pitkään lehtien toimituksista, sillä varhaisempien lehtien toimituksiin kuului lähinnä yliopistojen opettajia sekä papistoa. Naisella ei ollut noihin aikoihin pääsyä opiskelemaan eikä virkoihin. Toimittajan työ oli yleensä palkaton sivutoimi. On laskettu, että Suomessa oli 1800-luvun alkupuoliskolla yhteensä noin 145 toimittajaa, joista korkeintaan 15 elätti itsensä journalistisella työllä. Valtaosa heistä toimitti ruotsinkielistä lehteä. (Töyry 2006, 97.)

Suomalaisten naisjournalistien alkuhistorian voi jakaa kolmeen ruotsinkieliseen tienraivaajaan. Ensimmäinen heistä on Fredrika Runeberg, jonka juttuja julkaistiin 1830-luvun *Helsingfors Morgonblad* -lehdessä. Hän oli kansallisrunoilija J.L. Runebergin puoliso. Runebergin aikana opiskelua ja sivistystä pidettiin suorastaan vahingollisena nuorille naisille. Fredrika päätyi alalle toimittaja-runoilija miehensä innoittamana. Puoliso ei ehtinyt kaikkialle, joten kirjoittamista ja kirjallisuutta rakastanut Fredrika toimitti miehensä sijasta useita *Morgonblad*in vuosikertoja. Hän

muun muassa käänsi ulkomaisista lehdistä tekstejä, kirjoitti omia kirjoituksiaan, runojaan ja piirroksiaan usein nimettömänä tai kirjaimin ag varustettuna. Runeberg ajoi muutenkin naisten asiaa: hänen aloitteestaan perustettiin koulu köyhille tytöille jo vuonna 1846, kymmenen vuotta ennen kuin Uuno Cygnaeus ehdotti yleistä kansakoulua. (Lehtimäki 2006, 17.) Runebergia muutama vuosikymmen myöhemmin vaikutti kirjailija ja yhteiskunnallinen toimija Minna Canth. Hän oli myös ensimmäinen suomenkielinen lehtinainen. Alun perin kansakoulun opettajaksi itsensä kouluttanut Canth ryhtyi toimittamaan lehtorimiehensä Johan Ferdinand Canthin kanssa sanomalehti *Keski-Suomea* 1870-luvulla. Canthin paljon käyttämiä aiheita olivat raittiusaate, naiskasvatus ja kansanvalistus. Canthit joutuivat luopumaan työstään lopulta Minna Canthin reippaiden kannanottojen vuoksi. Pari vuotta myöhemmin perustettiin *Päijänne*-lehti, jonka toimituskuntaan pariskunta pyydettiin taas mukaan. Leskeksi jäätyään Canth ryhtyi kauppiaksi, mutta jatkoi kirjoittamistaan. Hän julkaisi lehtiartikkelien ohella näytelmiä ja novelleja. Raittiusaatteiden rinnalla Canth kirjoitti myöhemmin myös suomen kielen asemasta, sosialismista ja sukupuolimoraalista. (Lehtimäki 2006, 18.)

1800- ja 1900-lukujen vaihteessa vaikuttanut Tekla Hultin oli ensimmäinen täysammattimainen sanomalehtinainen. Hultin oli myös ensimmäinen naisylioppilas koulutoverinsa Aino Pereniuksen rinnalla sekä ensimmäinen nainen, joka saavutti filosofian tohtorin arvon vuonna 1897. Opiskelemaan pääsy vaati kuitenkin sukupuolesta vapauttamisen anomista, jonka Hultin tekikin. Hultin avusti *Dagbladetia* ja toimi myöhemmin *Päivälehdiksi* muuttuneen sanomalehden vakituksena toimittajana kymmenen vuoden ajan. Taas kerran Hultin oli ensimmäinen, nyt kyseessä oli ensimmäinen suomalainen vakituinen naistoimittaja. Myöhemmin Hultin toimi *Isänmaan ystävä* -lehden vastaavana toimittajana, aktuaarina Tilastollisessa pääkeskuksessa sekä naispoliitikkona ja kansanedustajana Nuorsuomalaisen Puolueen ja myöhemmin Kokoomuspuolueen riveissä. Hultin oli esimerkki siitä, että harvat naispuoliset toimittajat olivat samaan aikaan sekä etuoikeutetussa että marginalisoidussa asemassa. He työskentelivät toimitusympäristössä, joka oli miesten luoma ja jossa he olivat sukupuolensa

edustajina ainutkertaisia. Poliittinen lehdistö mahdollisti myös 1900-luvun julkisen palvelun, Yleisradion, syntymisen ja tällöin journalismi alkoi muovautui osaksi modernia yhteiskunnan kehitystä (Ruoho&Torkkola, 2009, 31).

Vaikka naistoimittajia on ollut paljon, niin erityisesti heitä on ollut naistenlehtien tekijöinä. Suomalaisen naistenlehdistön erityispiirre on se, että lajityyppi syntyi, kasvoi ja vahvistui aluksi naisten poliittisina järjestölehtinä 1800-luvun lopulta alkaen. Emansipatoriset eli vapautusta tavoittelevat naistenlehdet pyrkivät neuvottelemaan naisten asemaa yhteiskunnassa entistä paremmaksi. Suomalaiset naiset ehtivät vuosikymmenten ajan tottua naistenlehtiin julkaisuina, joissa pohdittiin yhteiskuntaa, työelämää ja koulutusta, ennen kuin naisten kuluttajalehdille oli lukijakuntaa. Lukijan viihdytykseen ja parisuhteen, naiseuden sekä kodin kohentamiseen keskittyneet kuluttajalehdet saattoivat menestyä vasta kulutusyhteiskunnan kehittymisen myötä, kun naisilla oli varaa viihtyä ja ostaa tavaroita. 1920- ja 30-luvuilta alkaen perustetut suomalaiset naisten kuluttajalehdet olivat konservatiivisempia ja vallitsevia oloja kannattavampia kuin aiemmat järjestölehdet. Vaikka ohjeiden ja ilmoitusten välillä pidetään hyvän journalistisen tavan mukaisesti palomuri, on naisten kuluttajalehtien ytimessä kuitenkin naiseuden ja elämäntyylin rakentaminen oikeilla ostopäätöksillä. (Töyry 2006, 97.) Naisjournalistiseura Britannian mallin mukaisesti Suomeen saatiin vuonna 1946, toisen maailmansodan jälkeen. (Lehtimäki 2006, 10.)

1930-luvulla naistoimittajia neuvottiin Isossa-Britanniassa opettelemaan toimittajuuskäytännöt palkitsemisen ja rankaisemisen kautta. Palkinto oli yleensä vakava uutisjuttu, kun taas rangaistuksena naistoimittajat saivat tehdä naistenjuttuja. (van Zoonen 1998, 125.) Carterin, Branstonin ja Allanin mukaan (1998, 2) tämän tyyppiset aikoinaan syntyneet sukupuoli- ja sukupuolijaottelut työpaikoilla ovat olleet omiaan luomaan nykyisen seksistisen asenteen, jota naistoimittajat kohtaavat toimistoilla ja kentällä. Erityisesti siis maailmasotien jälkeen syntynyt massakulttuuri, joka myös nähtiin subjektiivisena ja tunteellisena, assosioitui naiseen, kun taas oikea, autenttinen kulttuuri miehiin. (Holland, 1998, 20). Tämä

ehkä sen vuoksi, että sotien jälkeinen 1950-luku korosti naisten asemaa kuluttajina teollistumisen aikaa enemmän. 1950-luvun kotiäiti oli lukuisien tutkimusten kohde. Feminiininen linkitettiin siis sivistyneen kansanluokan ulkopuolelle, jota miesten ylläpitämä autenttinen kulttuuri edusti. Naisiin liitetyt feminiiniset näkökulmat aiheuttivat lopulta sen, että naiset päätyivät tekemään enemmän tunnetta ja väriä sisältäviä artikkeleita, kun taas miehet etsivät luotettavia faktoja (Emt., 20). Uransa Yleisradiossa ensin kuuluttajana televisiossa ja myöhemmin muun muassa Radio Suomessa tehnyt Maija-Kaarina Saloranta kertoo Naistoimittajien yhdistyksen 60-vuotishistoriikissa, kuinka aikoinaan naistoimittajan asema oli ahdas myös Suomessa. Salorannan mukaan työt jopa ajankohtaistoitumuksessa jaettiin hyvin selkeästi miesten ja naisten töihin. Suurimman osan ajasta Sabrannalla oli naispäälliköitä. (Lehtimäki 2006, 57.) Naisten tekemiin juttuihin suhtauduttiin myös eri tavalla kuin miesten juttuihin, vielä 1990-luvullakin. Saloranta kertoo asenteesta työpaikoilla.

Pätkätyöt oli ihan uusi ilmiö. Tein varsin analyttisen jutun, jonka miestoimitussihteeri haukkui lyttyyn. Sattumoisin löysin Turun Sanomista samasta aiheesta olleen pääkirjoituksen. Vein kirjoituksen toimitussihteerin pöydälle. Sen jälkeen hän tuli sanomaan, että ehkä juttuni ei ollutkaan niin paska. Jos joku mies olisi tehnyt tämän saman jutun poliittisessa toimituksessa, niin siihen olisi suhtauduttu huomattavasti vakavammin ja mietitty, että hetkinen, onko jokin yhteiskunnallinen muutos tulossa. (Lehtimäki 2006, 57-58.)

1970-luvun poliittisen heräämisen aikoihin kenttä radikalisoitui. Tasa-arvo toimituksellisessa työssä nousi keskusteluun ja niin syntyi myös Suomessa ajatus feminiinisestä journalismista Ison-Britannian new journalismin ihanteiden mukaisesti. Feminiininen ei kyseenalaistanut sitä, että journalismin tuli pyrkiä tutkimaan kriittisesti yhteiskuntaa ja nostamaan esille sen epäkohtia, vaan sitä, mitkä alueet ja ilmiöt ansaitsivat tulla journalismin kohteiksi (Ruoho & Torkkola, 2009, 31-32). 1980-luvun jälkeen naisten määrä journalisteina on kasvanut ja samalla journalismi on alkanut popularisoitua statukselliseen tutkivaan ja kaupallisia intressejä palvelemaan journalismiin (Ruoho & Iris, 2009, 33). Uuden markkinavetoisen journalismin parissa työskentelevät naiset saavat enemmän

näkyvyyttä, koska journalismin tasapaino on kääntynyt aikakauslehtivoittoiseksi. Tämä tarkoittaa myös muutosta sisällössä. Kun sanomalehdet on suunnattu laajemmalle yleisölle, ovat aikakauslehdet tietyille kohdeyleisöille. Yhä harvempi toimittaja on siis yleisjournalisti ja yhä useampi toimii viihdepuolella. Näin naisille on avautunut hyvin tilaa journalismissa (van Zoonen, 1998, 40). Vuonna 1994 Turussa järjestettiin Journalismin päivät, jonka aiheena oli tasa-arvon toteutuminen julkisessa sanassa. Päivillä kerrottiin, kuinka Yleisradion mieskollegat vihkivät naistoimittajia työhön näyttämällä pornofilmejä ja kuinka mediatutkijat laskivat naistoimittajien, naishaastateltavien ja naisaiheiden vähäistä määrää ja arvostusta uutisissa. Päivillä suunniteltiin erityisten naisten uutisten aloittamista. Kinna aiheutti Helsingin Sanomien kuukausiliitteen senhetkisen toimittajan Seija Sartin provosoivaksi tarkoitettu puheenvuoro tasa-arvosta. Sartin mukaan naistoimittajien väite siitä, että tasa-arvoa ei ole, ei pidä paikkaansa, ja jos vain haluttaisiin, naistoimittajat voisivat saada tasa-arvon. (Lehtimäki 2006, 70.) Puheenvuorosta seurasi artikkeleita ja kiihkeää kommentointia Journalisti-lehdessä sekä kiivasta väittelyä siitä, miten tasa-arvosta pitäisi puhua.

Vaikka nykyään sukupolven muutos on purkanut vallitsevia hierarkioita, journalismin sisäinen hierarkia on edelleen patriarkaalinen. Naistenlehtijournalismia arvostetaan toki kaupallisesti, mutta erityisesti vanhemman polven miestoimittajat näkevät sen toimittavan omaan tehtäväänsä, joihin politiikka ja talous eivät kuulu (Ruoho & Torkkola, 2009, 33). Tämä jaottelu niin sanottuihin koviin ja pehmeisiin uutisiin voidaan luokitella eri sfääreihin. Näitä ovat uutisjournalismissa intiimin alue, joihin lasketaan esimerkiksi juhlat, kuten häät tai hautajaiset, ja talouden alue, johon lasketaan esimerkiksi yrityksen toiminta tai lakot. Tämän lisäksi on omaksi sfääriseksi luokiteltu vielä kulttuurin alue, johon lasketaan taide tai urheilu. Esimerkiksi talouden tapahtumasta ei kirjoiteta juuri koskaan pehmeätä uutista (sillä pehmeä uutinen antaisi ymmärtää, että kyse ei ole vakavasta asiasta), kun taas intiimin alueen tapahtumista voidaan kirjoittaa pehmeä uutinen (Halonen 1988, 4.) Vanhan polven miestoimittajat, ainakin osa heistä, kytkevät yhä naistenlehtijournalismin siihen feminiiniseen vastaan maskuliiniseen

journalistiseen kulttuuriin, johon he itse ovat kasvaneet ja kasvatetut. Nuorempi toimittajasukupolvi suhtautuu kuitenkin jaotteluun neutraalimmin. Toimittajaksi opiskelevat nuoret miehet haluavat töihin naistenlehtiin, koska niissä kirjoitetaan hyviä juttuja (Ruoho & Torkkola, 2009, 33).

Myös suomalainen journalismi on feminisoitumisen pyörteissä. Popularisoituminen, intiimien asioiden käsittely ja human intrest ovat arkipäivää. Human intrestillä viitataan henkilöstä kertovaan artikkeliin, jossa lukija koukutetaan lukemaan juttu joko vetoamalla tunteisiin tai sympatiaan. Human intrest on herättänyt kritiikkiä, sillä sen väitetään manipuloivan lukijoita tunteiden avulla. Kiihtynyt mediatalojen kilpailu ja journalismin polarisoituminen ovat vaikuttaneet osaltaan siihen, että maskuliinisuus kytkeytyy hyvään, tutkivaan journalismiin ja kykyyn johtaa mediataloja. Journalismin feminisoituminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että se takaisi naistoimittajille tasa-arvoisuuden. (Iiris & Ruoho, 2009, 33). Polarisoitumista voi olla sekä sisällöllisesti että rakenteellisesti. Ruoho ja Torkkola viittaavat molempiin, sillä prosessit ovat päällekkäisiä. Sisällöllinen polarisoituminen merkitsee median entistä selvempää keskittymistä toisaalta markkinaehtoisesta journalismista ja toisaalta yhteiskunnallisen journalismin varaan rakentavaan mediaan. Rakenteellinen polarisoituminen merkitsee puolestaan median jakaantumista valtamediaan ja muuhun mediaan (Sitra 2006.)

Journalistiliiton mukaan Suomessa naistoimittajat kokevat asemansa epätasa-arvoiseksi. Tämä selviää liiton 2007 tekemästä tasa-arvokyselystä Suomen eri medioille. Kyselyn mukaan 60 prosenttia naispuolisista vastaajista koki, että miesten asema työpaikalla on parempi tai selvästi parempi. Naispuolisten vastaajien kokemus siitä, että naisten asema työpaikalla on miehiä parempi tai selvästi parempi oli vain alle 2 prosenttiyksikköä (Suomen Journalistiliiton tasa-arvokysely 2007).

Epätasa-arvoisuus korostui myös palkkatasolla. Journalistiliiton vuonna 2008 tekemän työmarkkinatutkimuksen mukaan miesten keskimääräiset kokonaisansiot olivat enimmillään jopa 300 euroa naisten tuloja enemmän.

Miesten keskimääräinen kokonaisansio oli tutkimusajankohtana 3.279 euroa. Naisten vastaava summa oli noin kahdeksan prosenttiyksikköä alempi, 3.045 euroa. ”Naisen euro” on siten noin 93 senttiä. (Suomen Journalistiliitto 2008)

2007 tehdyn tasa-arvokyselyyn vastanneista miestoimittajista yli puolet näki, että sukupuolilla on tasavertaiset mahdollisuudet edetä urallaan, mutta naistoimittajista tätä mieltä oli vain noin 25 prosenttia. Naiset kokivat ongelmia palkkauksessa, uralla etenemisessä, työsuhteiden vakinaisuudessa ja työaikojen jakautumisessa. Naisista myös 28 prosenttia koki työpaikoilla esiintyvää sukupuoleen liittyvää syrjintää, kun miehistä näin koki vain 11 prosenttia. Noin joka kymmenes vastaaja on havainnut sopimattomia ehdotuksia, fyysistä lähentelyä tai loukkaavia viestejä työpaikalla (Suomen Journalistiliitto 2007). Liittohallituksen toisen varajohtaja Anne Hyvösen mukaan tasa-arvokyselyllä oli merkitystä.

Tärkeätä oli, että Journalistiliitto havahtui. Ennen kiellettiin se, että on olemassa erilaisia käyttäytymistapoja eri sukupuolten välillä, journalismille ei ollut olemassa kahta eri sukupuolta – journalismia pidettiin sukupuolineutraalina ilmiönä, jonka tehtävänä on vain tehdä juttuja ja tutkia tärkeitä asioita yhteiskunnassa. Aiemmin voitiin helposti sivuuttaa se, että jotkut asiat merkitsevät naisille eri asiaa kuin miehille. Selvitys avasi myös sitä, että naisten asiat voivat olla ihan yhtä tärkeitä kuin niin sanotut yhteiset asiat, jotka itse asiassa olivatkin ensisijassa miesten asioita. (Lehtimäki 2006, 70.)

Ahkerimmin naistoimittajien asemaa ja erityisesti ammatti-identiteettiä on tutkinut hollantilainen Lisbet van Zoonen. Kirjassa *Media and gender* (1998) van Zoonen kokoaa naistoimittajista tehtyjä tutkimuksia viimeisen 20 vuoden ajalta. 1980-luvulla television ja sanomalehtien naistoimittajia tutkittiin maailmalla ahkeraan: Norjassa, Hollannissa, Saksassa, Yhdysvalloissa, Intiassa ja Senegalissa. Hollantilaisille päivittäislehdissä työskenteleville naistoimittajille tehdyn kyselyn

mukaan nämä arvostivat enemmän artikkeleita, jotka perustuvat syihin ja vaikutuksiin eivätkä vain faktoihin (van Zoonen, 1998, 35). Tästä Van Zoonen päättelee, että naisilla olisi eri eettiset arvot kuin miehillä toimitustyössä. Miehet ovat kaikkien kyselyyn vastanneiden naistoimittajien mukaan etääntyneitä ja tunteettomia ja piiloutuvat objektiivisuuden taakse unohtaakseen myötätunnon ja humanisuuden. Miehet luulevat myös, että naiset ovat kiinnostuneita tekemään human intrest -artikkeleita. (van Zoonen (1998, 34).

Kyselyt kertovat van Zoonen (1998, 35) mukaan sen, että sekä miehillä että naisilla on stereotyyppinen kuva toisistaan. Miehet ja naiset käyttäytyvät itse asiassa lähes samalla lailla journalismin käytännön työssä sillä erotuksella, että naiset pyrkivät suosimaan naislähteitä. van Zoonen toteaaakin, että koska sukupuolikäsitteet ovat niin stereotypisoituneita, aiheuttavat ne väistämättä syrjintää. On ajateltu, että mitä enemmän naisia toimisi journalismin parissa, sitä enemmän muutosta kohdistuisi myös uutisteksteihin. Journalismin ihanteet ovat muuttuneet feminiinisemmiksi, näitä ovat human intrest, yleisön tarpeet ja halut, tunnepitoisuus ja sensaationhakuisuus. Naiset kohtaavatkin enemmän ongelmia perinteisessä uutisjournalismissa verrattuna esimerkiksi aikakauslehti- tai TV-journalismiin, naisten lukumäärä on tällä alueella vielä pienempi (van Zoonen, 1998, 34-38). Monet naistoimittajat kokevatkin ongelmia objektiivisuuden ja irrottautumisen vaatimuksissa sekä naiseuden kulttuurisissa vaatimuksissa.

Maailmanlaajuiset kyselyt osoittivat myös, että journalistina naiset haluaisivat tehdä ihmisläheisempiä artikkeleita, mikä on ristiriidassa journalismin periaatteiden kanssa (van Zoonen, 1998, 45). Tästä seurauksena onkin ristiriitainen tilanne: toisaalta naisten täytyy näyttää, että huolimatta naiseudestaan, he ovat hyviä journalisteja. Toisaalta taas heidän täytyy osoittaa, että vaikka he ovatkin journalisteja, he ovat myös 'tosinaisia.' Näin ollen perinteisessä uutisjournalismissa naistoimittajien identiteetti on paljon monimutkaisempi kuin vaikkapa aikakauslehtipuolella toimivien kollegojensa (van Zoonen, 1998, 45). Markkinavetoisen journalismin esikuvaksi on noussut perinteinen kulttuurikäsitte

naisista – kauneus, kiinnostus muita ihmisiä kohtaan, välittäminen ja empatia. van Zoonen toteaa, että vaikuttaa siltä, että olemalla 'tosinainen' on myös hyvä, kaupallisesti orientoitunut journalisti. Tämä naisellisuus voi myös kääntyä naisia itseään vastaan. Esimerkiksi USA:ssa naispuoliset TV-journalistit ovat saaneet potkuja, joiden syyksi on kirjattu ”liian vanha ruutuun”. (emt.) Patriarkaalinen systeemi vallitsee siis myös markkinavetoisen journalismin parissa. Käytännössä tämä tarkoittaa samaa kuin perinteisessä uutisjournalismissakin, jossa stereotyyppiset kuvat naistoimittajista ja siitä, mitä he voivat ja saavat tehdä, jyräävät yli naisten potentiaalisen täysivaltaisuuden (van Zoonen, 1998, 46).

Suomessa vastaavasti Journalistiliiton tasa-arvokyselyn mukaan noin 70 prosenttia naisvastaajista näki, että naiset joutuvat useammin avustaviin tai huonosti palkattuihin tehtäviin, kun miehistä tätä mieltä oli vain 14 prosenttia. Naiset kokevat useimmiten myös vähättelevää suhtautumista puheisiin ja ehdotuksiin työpaikalla. Mielipiteiden julkilausuminen sallitaan, mutta usein ne jäävät miestoimittajien omien mielipiteiden varjoon (Journalistiliitto 2007)

3.3. Naiset musiikkijournalismissa

Suomalaisten naismusiikkijournalistien historiaa ei ole virallisesti koottu yhteen historiikkiin. Heidän historiaansa on taltioitu itse suomalaisen populaari- ja rock-musiikin menneisyyttä käsitteleviin teoksiin. Moni naismuusikko on kääntynyt musiikkijournalismin pariin joko oman uran hiipuesssa tai sitten oman uransa ohella. (Aho & Taskinen 2003.) Naismusiikkijournalistien, joilla ei ole muusikkotaustaa, voidaan katsoa ilmestyneen musiikkijournalismiin oikeastaan vasta 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Naismusiikkijournalistien historia on myös 1900-luvun jälkimmäisen puoliskon historiaa. Tämä ehkä siksi, että toisen maailmansodan jälkeen syntyneen suuren ikäluokan jälkeläiset olivat innokkaimpia rock-kulttuurin ja -journalismin uudistajia 1980-luvulla. Esimerkiksi Päivi Väänänen on kirjoittanut vuonna 1982 musiikkilehti Soundiin tekemässään artikkelissa, että

naisen asema rock-kulttuurissa on näkymätön. Näkymättömyyttä Väänäsen mielestä uusinnetaan esimerkiksi rock-lyriikassa, jossa nainen on joko kotona nyhjöttävä palvelijatar, myyttinen jumalatar tai söpö pikku seksiobjekti. Hän luokittelee rock-kulttuurin mieskulttuuriksi, jossa nainen on määritelty alistetuksi. Vaikeneminen ja hyljeksiminen ovat miesten yhteiskunnan yleisimmin käyttämä keino. Väänäsen mukaan naisen alistettu asema 1980-luvun yhteiskunnassa on niin itsestään selvä, ettei sitä huomata. Näin miesherruutta tukevia ja vahvistavia juttuja syötetään koko ajan joka suunnalta ja koska ne ovat yhdenmukaisia vallitsevan ajattelutavan kanssa, ei niihin kiinnitetä mitään huomiota. (Väänänen 1982, 343-345.)

1980-luvun näkyvimpiä naismusiikkijournalisteja oli Heinäsirkka, omaa sukua Anne Taskinen. Myös hän oli alkujaan muusikko. 1970-luvun puolivälissä Sleepy Sleepers -orkesterin mukana liikkunut Taskinen ponnisti orkesterin taustalaulajasta soolouralle. 1980-luvulla hän aloitti toimittajan työt, mutta sitä ennen toimi osana Leningrad Cowboys -yhtyettä ja näytteli Aki Kaurismäen elokuvissa. Taskinen oli Liisa Akimofin ohella 1980-luvulla ainoita naisia Suomessa, jotka esittivät itse säveltämiään ja sanoittamiaan rock-kappaleita (Taskinen & Aho 2003, 69-71.)

Heinäsirkka toimi kolumnistina, Iltalehden freelancerina vuosina 1986-1988 sekä musiikkiohjelmien tekijänä ja juontajana entisessä Radiomafiassa ja Radio Suomessa. Television puolella hän toimitti TV1:sen Nuortentoimituksen 16-osaista tv-sarja ZOO:ta 1990-luvun alussa. Yleisradiossa Radio Suomessa Taskinen toimi vuoteen 2003, jonka jälkeen hän jäi vapaaksi taiteilijaksi. (Taskinen & Aho 2003, 69-71; Heinäsirkka 2010). Taskisen ohella naismusiikkijournalistiksi voidaan myös laskea Elisa Korjus. Hän tuli myös mukaan musiikkijournalismin muusikon toimenkuvan kautta. Alun perin koulun bänditoiminnasta aloittanut Korjus siirtyi keikkailemaan 1970-luvun lopulla orkesterinsa Blue Bandin kanssa ympäri Suomea. Bluesia ja jazzia yhdistelevän orkesterin hajottua Korjus oli mukana vain naisista koostuvassa Tavaramarkkinat-orkesterissa ja osallistui Heinäsirkan kanssa lukuisiin naisrockartistien poikkitaiteellisiin tapahtumiin. 1980-luvun puolivälissä Korjus hakeutui Yleisradioon ja toimi siellä valitsemalla musiikkia ohjelmiin, joissa

ei ollut omaa musiikkitoimittajaa. Myöhemmin Korjusta pyydettiin Radiomafiaan musiikki/kanava-assistentiksi. Nykyään Korjus toimii YleX:ssä nettitoimittajana. (Taskinen & Aho 2003, 75-78.)

Ehkäpä tunnetuin television puolella esiintyneistä naismusiikkijournalisteista oli Heli Nevakare. Hän on parhaiten tunnettu 1980-luvun lopulta 1990-luvun alkuun televisiossa pyörineestä Rockstop-ohjelmasta. Humoristisella otteella maustetussa ohjelmassa Nevakare haastatteli maailmanluokan artisteja, kuten Beatlesien Paul McCartneyta ja Queenin kitaristi Brian Mayta, ja paikallisia bändejä Pudasjärven seuraintalolla. (YLE Elävä arkisto 2010.) Nevakare oli myös muusikko, mutta toimi tämän ohella myös juontajana Radio Cityssä, Radio Jyväskylässä sekä TV1:ssä ja TV2:ssa. 1980-luvun alkuvuosina Nevakare lauloi Helen West -yhtyeessä, joka levytti Poko Rekordsille yhden albumin verran englanninkielistä rokkia, sekä Marilin!-orkesterissa, jossa lauloi suomipoppiä. (Taskinen & Aho 2003,)Radio Jyväskylän ja Radio Cityn musiikkiohjelmien jälkeen Nevakareta pyydettiin YLE1:sen viihteeseen tekemään Kamoon – kielet poikki -ohjelmaa. Nevakare muistelee kirjassa Rokin korkeat korot – suomalaisten naisartistien historiaa, kuinka naisen asema rock-toimittajana 1990-luvun alussa ei ollut vielä itsestään selvä.

Eihän naista otettu tosissaan. Minäkin jouduin odottamaan paria bändiä viereisessä pöydässä, että milloinkohan herrat ovat valmiita haastatteluun, kun mua luultiin sihteeriksi. --- Esimerkiksi Sting ihmetteli, miten voin tietää, miten joku rumpufilli on tehty. Se kyllä arvosti sitä, joten seuraavaksi pystyinkin toteamaan, että sinähän aloitit urasi purkkamainoksessa. (Heli Nevakare, Rokin korkeat korot 2003, 81)

Kolmas näkyvästi vaikuttanut persoona oli Outi Popp, oikealta nimeltään Outi Ahola. Hän on myös tunnettu muun muassa Radiomafialla tekemästään työstä. Vuonna 2002 Popp julkaisi Poppologian, suomalaisen popmusiikin lyhyen oppimäärän. Alun perin venäjän kielen kääntäjäksi opiskellut Popp suuntautui kuitenkin opiskelemaan Pop & Jazzopistoon ja haki samoihin aikoihin töihin Yleisradioon. Ylen levystöön töihin päätnyt Popp siirtyi 1981 Rockradioon toimittamaan omaa musiikkiohjelmaansa Toivepoppiä. Vuonna 1983 YLE patisti Poppia valitsemaan

levyrystön vakiotoimen ja Rockradio-työn väliltä ja Popp siirtyi freelancer-toimittajaksi. Television puolella Popp teki TV1:n musiikkiohjelmaa Tuubi sekä video-ohjelmaa Taka-ikkuna. Vuonna 1985 Popp jätti Yleisradion. Myös Popp oli mukana 1980-luvulla järjestämässä naisartistien esiintymis- ja runonlausuntatapahtumia. Yleisradion työn jälkeen Popp levytti omaa musiikkiansa ja toimi tämän ohella 1985 kanavaudistuksen myötä perustetun Radio Cityn toimittajana. Radio Cityn työt Popp lopetti vuonna 1989 saatuaan ensimmäisen lapsensa. Vuonna 1993 Popp hakeutui Teatterikorkeakoulun parivuotiseen AV-käsikirjoittajakoulutukseen ja kirjoitti tv-sarjoja ja kaksi näytelmää. Vuosituhannen vaihteessa Popp teki Radio Suomelle Kovan päivän iltaa. Tähän päivään asti Popp on kirjoittanut kolumneja Seura-lehteen. Rokin korkeat korot kirjan kirjoittamisen aikaan (2003) Popp suunnitteli ja käsikirjoitti tv-sarjoja sekä teki Radioteatterille satuja (Aho&Taskinen 2006, 161-163.) 1990- ja 2000-luvun alun naismusiikkijournalistipersonia ei Heinäsirkan ja hänen aikalaistensa tavoin enää ole. Musiikkijournalismikin on ammattimaistunut siinä määrin, että naismusiikkijournalistin ei tarvitse enää olla muusikko toimiakseen alalla. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että haastateltavistani kukaan ei virallisesti toiminut haastatteluhetkellä bändissä eikä myöntänyt toimineensaakaan. Enemmänkin monet myönsivät tuntevansa tai liikkuvansa muusikkopiireissä.

4 TUTKIMUKSEN METODIT: MITEN TUTKIN?

4.1 Tutkimuksen teoria

Valitsin tutkimustavakseni teemahaastattelun. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastattelijalla voi vaihdella kysymysten järjestystä. Vastauksia ei ole kuitenkaan sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme, 2004, 47).

Hirsjärvi ja Hurme kuvaavat kirjassaan Mertonin, Fiskin ja Kendallin määrittelyjen pohjalta teemahaastattelun menetelmää seuraavasti.

Ensinnäkin tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Toiseksi yhteiskuntatieteilijä on alustavasti selvittänyt tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän sisällön- tai tilanneanalyysin avulla hän on päätenyt tiettyihin oletuksiin tilanteen määrävien piirteiden seurauksesta siinä mukana olleille. Analyysinsä perusteella hän kolmannessa vaiheessa kehittää haastattelurungon. Neljänneksi ja viimeiseksi haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut (Hirsjärvi & Hurme, 2004, 47.)

Teemahaastattelu ei edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaattua yhteistä kokemusta, vaan lähtee siitä oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Haastateltavien elämysmaailma sekä heidän määritelmänsä tilanteista korostuu. Olennaista haastattelutavalle on se, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee keskeisten teemojen varassa. Tämä vapauttaa haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä ja että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme, 2004, 48).

Valitsin teemahaastattelun tutkimusmetodikseni, koska se tukee eniten tutkimukseni tavoitteita eli haastateltavien omia kokemuksia asioista. Halusin selvittää haastateltavien kokemusmaailmaa Journalistiliiton kyselyn vastausten valossa: pätevätkö ajankohtaisjournalismissa esiin nousseet tasa-arvo-ongelmat myös musiikkijournalismissa. Teemahaastattelu tuki myös sitä, että haastateltavani olivat hyvin erilaisia työtaustoja omaavia ihmisiä, vaikkakin kaikki musiikkijournalismin parissa työskenteleviä naisia. Koin, että strukturoitu tapa ei olisi ottanut tarpeeksi huomioon tätä taustojen monipuolisuutta ja siis olisi ollut myös vaikea vertailla tuloksia keskenään, jolloin haastattelut olisi pitänyt rajata vain yhteen mediaan.

2.1 Tutkimuksen käytäntö

Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina helmi-huhtikuussa 2010. Haastattelut kestivät kahdestakymmenestä minuutista neljäänkymmeneen minuuttiin. Kaikki haastateltavat suostuivat esiintymään tässä tutkimuksessa omalla nimellään. Haastateltavat edustavat Suomen musiikkijournalismin eri kenttiä, kirjoittavista toimittajista sähköisen puolen edustajiin.

Kaikki toimivat musiikkiin keskittyvässä mediassa, siis ovat joko töissä musiikkitoimituksessa tai keskittyvät toimittamisessaan musiikkijournalismiin. Radio Helsingin tapauksessa erityistä musiikkitoimitusta ei ole, sillä koko radio on musiikkipainotteinen aiherajauksissaan ja toteutuksessaan. Haastateltavat edustavat nuoremman polven musiikkijournalisteja, eli ovat olleet töissä alalla muutaman vuoden. Haastateltavat virat vaihtelivat vakinaisesta kuukausipalkkaisesta työstä palkkioita saavaan freelanceriin. Poikkeuksia ovat Rytmin päätoimittaja Heta Hyttinen, joka on toiminut alalla jo 15 vuotta, sekä Radio Helsingin Anna Laine. Heta Hyttinen on valittu mukaan tutkimukseen siitä syystä, että tutkimusentekohetkellä hän on Suomessa ainoa naispuoleinen musiikkijournalisti, joka on johtavassa asemassa.

5 TUTKIMUKSESSA HAASTATELLUT HENKILÖT JA TIEDOTUSVÄLINEET

5.1. Laura Vähä-Hyyppä & Venla Kokkonen, YleX

YleX on Yleisradion alaisuudessa toimiva nuorille ja nuorille aikuisille suunnattu radiokanava, jonka kuuntelijoista suurin osa on 15-34-vuotiaita. Musiikin osuus kanavalla on YLE:n vuoden 2008 vuosikertomuksen mukaan 60 prosenttia ja musiikkiviihdettä kanavalla on 32 prosenttia. Finnpanelin tutkimuksen mukaan YleX tavoitti vuonna 2008 radion päivittäisestä kuunteluajasta 5 prosenttia verrattuna esimerkiksi YLE Radio Suomen 37 prosenttiin. Omassa kohderyhmässään kanava on kuitenkin kuunnelluin. (YLE-kertomukset 2008; Finnpanel 2010.) Miestoimittajia kanavalla on 21, naisia 10. YleX:n radiokanavan musiikki koostuu soittolistasta sekä toimittajien itsensä valikoimasta musiikista. Soittolista on kaupallisia kilpailijoitaan laajempi ja illoissa lähetysvirtaa täydentävät musiikin erikoisohjelmat. YleX panostaa myös verkkoon tuomalla sisältöä ladattavaksi ja kuunneltavaksi myös kanavan internetsivuilta. Juontajat päivittävät tietoja ohjelmista ja pitävät omia blogejaan. (Yleisradio 2008.) Laura Vähä-Hyyppä juontaa YleX:llä viikottain ilmestyvää Keskuskomissiota, jossa vaihtuvat vieraat keskustelevat popmusiikista. Venla Kokkonen juontaa arki-iltaisina ilmestyvää X-Ryhmää, jossa käsitellään uutta musiikkia artistihaastattelujen ja levykuunteluiden muodossa. Tämän lisäksi Kokkonen on työskennellyt musiikkijournalismin parissa The Voicella. (Kokkonen, Venla, henkilökohtainen tiedonanto 28.4. 2010)

5.2 Iida Korhonen, The Voice

Voice tituleeraa itsensä nuorekkaaksi monimediaksi, mutta ei välttämättä nuorisomediaksi. (The Voice 2010). Kanava on SBS:n Finlandin omistuksessa, joka on osa saksalaista monimediakonsernia ProSiebenSat.1Media AG:ta.

Monimediakonsernilla on kymmeniä radio- ja televisiokanavia ympäri Eurooppaa. Yhtiö on jaettu Voice -TV:ksi, joka näkyy kaapelitalouksissa, Voice- radioksi, joka on valtakunnallinen ja voice.fi-verkkosivustoksi, joka täydentää kahta aiempaa. The Voice radion kuuntelijat ovat keskimäärin 15 - 24-vuotiaita ja kanava tavoittaa viikottain noin 750 000 kuuntelijaa. The Voice TV:n katsojat ovat keskimäärin 25-34-vuotiaita ja se tavoittaa viikoittain noin 850 000 katsojaa. Miestoimittajia radiokanavalla on kaksi, naisia kolme. Television puolella miestoimittajia on kaksi, naisia yksi. Myös Voice tuo kaiken sisältönsä verkkoon, josta voi kuunnella kanavan radiota ja katsoa The Voicen netti-TV:tä. (The Voice 2010.)

Iida Korhonen on The Voicen uutistuottaja ja hän uutisten ohella myös musiikkiuutisia ja haastatteluita Voicen verkkosivuille. Kanavalla ja journalismin parissa Korhonen on ollut töissä neljä vuotta, ensin Uudella Kissillä, sitten Kissillä ja nyt Voicella. Korhonen aloitti Kiss - kanavalla radion aamushown puolella uutisissa ja siirtyi sitten tekemään musiikkiuutisia verkkosivuille. Nykyään hän tekee molempia ja sanookin siirtyneensä ajakohtais- ja musiikkijournalismin välimaastoon. (Korhonen, Iida, henkilökohtainen tiedonanto, 22.4. 2010)

5.3 Anna Laine, Radio Helsinki

Radio Helsingin omistaa Helsingin Sanomat. Radio Helsinki kuuluu pääkaupunkiseudulla ja se on paikallisradio, mutta internetistä kanavaa voi kuunnella nettiradiona mistä tahansa. Internet-lähetyksissä kanava on ollut alan pioneereja Suomessa. Helsingin Sanomat kuuluu Sanoma News-liiketoimintaryhmään, joka on osa Sanoma-viestintäkonsernia. Konserni toimii yli 20 maassa viestinnän eri aloilla. Radio Helsinki tavoittaa kuuluvuusalueellaan 100 000 kuuntelijaa ja pääkaupunkiseudulla 91 000 kuuntelijaa viikossa. Kuuntelijoissa korostuvat 25-44-vuotiaat (56 prosenttia kuuntelijoista) miehet (57 prosenttia kuuntelijoista) (Helsingin Sanomat. Medianetti 2010; KRT Kuuluvuusalue, syys-marraskuu 2009, Finnpanel; KRT Pääkaupunkiseutu, syys-marraskuu 2009, Finnpanel). Kanavalla ei ole soittolistoja, vaan juontajat valitsevat soitettavat

kappaleet itse. Kanava on asettanut myös tavoitteeksi sen, etteivät samat kappaleet toistuisi kovinkaan usein. Tästä todisteena on kanavan nettisivuilla toimiva laskuri, joka päivittää jatkuvasti tietoa siitä, kuinka monta eri kappaletta päivän, viikon, kuukauden ja vuoden aikana on soitettu. Miestoimittajia kanavalla on 31, naisia kuusi. Radio on perustettu Elävän musiikin yhdistys ELMU:n radioprojekti Lepakkoradion jälkimainingeissa vuonna 2000. Lepakkoradio itsessään kunnioitti helsinkiläisen vaihtoehtokulttuuriareena Lepakon värikästä historiaa. Lepakkoradion tekijät alkoivat vakuuttua siitä, että Helsingissä olisi kysyntää kanavalle, joka soittaa monipuolista musiikkia ja tarjoaa vaihtoehdon formaattiradioille. Valtioneuvosto myönsi vuonna 2001 kanavalle toimiluvan. Vuonna 2005 Helsingin Sanomat osti kanavan. (Laine, Anna, henkilökohtainen tiedonanto, 24.2. 2010). Anna Laine on Radio Helsingin toimittaja ja ohjelmapäällikkö. Kanavalla juontamisen ja toimittamisen lisäksi hän on tehnyt TV1:sen Kamrat – ohjelmia sekä 10 kirjaa lapsuudesta – ohjelmaa (YLE 2008).

5.4 Heta Hyttinen, Rythmi

Rythmi on musiikkipainotteinen aikakauslehti, joka ottaa kantaa populaarikulttuurin ilmiöihin ja käsittelee musiikin lisäksi elokuvaa ja viihdemedioita. Tilaaajista 25 prosenttia on naisia ja 75 prosenttia miehiä. Tilaaajista 27 prosenttia on 35-39 -vuotiaita. Lehti määrittelee keski-vertolukijakseen hyvin toimeentulevan aikuisen kaupunkilaisen. (Pop Media 2010.) Rythmiä kustantaa Pop Media Oy, viihdemediayhtiö, joka keskittyy musiikkia ja elokuvia käsittelevään sisällöntuotantoon. Yhtiö kustantaa Rythmin lisäksi myös musiikkilehti Rumbaa, Infernoa ja elokuvalehti Episodia (Pop Media). Rythmi on ilmestynyt säännöllisesti vuodesta 1934 ja väittääkin olevansa maailman kolmanneksi vanhin yhtäjaksoisesti ilmestynyt musiikkijulkaisu. Rythmissä kuukausipalkkaisia musiikkitoimittajia ei ole lainkaan. Lehti toimii täysin freelance -työvoimalla. Free-joukko vaihtelee numeroittain, mutta per lehti kirjoittavia toimittajia on keskimäärin 30. Näistä vakituisina free-toimittajina työskentelee kaksi naista, niin myös satunnaisina

avustajina. Pienempiä vakituisia palstoja kuten arvioita tekee näiden lisäksi kahdesta kolmeen naistoimittajaa. (Hyttinen, Heta, henkilökohtainen tiedonanto 28.4. 2010)

Heta Hyttinen on pitkänlinjan musiikkijournalisti. Hän aloitti 1980-luvulla juontajana TV2:n nuorten makasiiniohjelma Kasmasiinissa. 1990-luvulla hän tuli tunnetuksi MTV3:n nuortenohjelma Jyrkin juontajana. Tämän lisäksi Hyttinen on kirjoittanut Aamulehteen, Iltalehteen ja eri aikakauslehtiin sekä toimittanut ja juontanut Ylen musiikkivideogaala Muuvia ja MTV3:n Viihdeutisia. Vuonna 2009 Hyttinen valittiin Rytmien päätoimittajaksi. (Himmelä 2009.)

5.5 Taru-Tuulia Tittonen Sue

Sue on suomalainen musiikkilehti, joka painottuu rock-musiikkiin, metallimusiikkiin, punk-musiikkiin ja niin kutsuttuun indie-musiikkiin. Lehti tarjoaa lukijoilleen ajankohtaista tietoa, viihdettä ja laadukasta populaarikulttuurijournalismia. Lehteä voi tilata, mutta irtonumerot ovat vapaassa jakelussa yli 550 jakelupisteessä yli 70 paikkakunnalla. Lehden painosmäärä on 60 000 ja lukijoita yli 100 000. Lehti on ilmestynyt vuodesta 1994, nykyisessä tabloidmuodossaan vuodesta 2000. Lukijoista 64 prosenttia on miehiä, naisia 36. Toimittajat ja avustajat koostuvat pääosin pitkän linjan asiantuntijoista, joista suuri joukko joko soittaa suomalaisissa yhtyeissä tai työskentelee muuten musiikin parissa. Suessa on töissä 39 avustajaa/toimittajaa, joista 10 on naisia. (Sue. Mediakortti 2010; Nurminen, Kimmo, henkilökohtainen tiedonanto 28.4. 2010.)

Taru-Tuulia Tittonen on freelance-journalisti, mutta Suen vakituinen avustaja. Kolme vuotta lehteen kirjoittanut Tittonen tekee pääasiassa bändihaastatteluja ja satunnaisesti livekeikkojen arvioita. Hän myös kuvaa lehteen. Musiikkijournalismin parissa Tittonen ei ole ennen Suen avustajatyötään toiminut ja tälläkin hetkellä työ on sivutoiminen. (Nurminen, Kimmo, henkilökohtainen tiedonanto 28.3. 2010; Tittonen, Taru-Tuulia, henkilökohtainen tiedonanto 5.3. 2010)

6 HAASTATTELUT JA NIIDEN ERITTELY

6.1 Haastattelujen suunnittelu ja toteutus

Valitsin haastattelumetodikseni teemahaastattelun ja haastateltavikseni kuusi eri musiikkimedioiden edustajaa. Haastateltavien valintaan vaikuttivat useat tekijät. Halusin mukaan tutkimukseen erityisesti nuoren polven naismusiikkitoimittajia, mutta jotka olivat olleet työelämässä jo muutaman vuoden. Näin subjektiivisia kokemuksia oli varmasti ehtinyt jo kertyä. Korostamalla nuorta polvea halusin saada myös tuoretta näkökulmaa siitä, miten sukupolvi ja -puoli vaikuttavat tässä hetkessä ja ajassa. Teemahaastattelulla halusin painottaa sitä, että riippumatta mediasta ja haastateltavan tarkasta toimenkuvasta, haastattelun tulokset olisivat helposti analysoitavissa ja tulkittavissa. Vaikka tiedotusvälineellä ja sen toimintatavoilla on vaikutusta myös tutkimuskysymykseeni, otin lähtökohdakseni sen, että tiedotusvälineet ovat osa sukupuolijärjestelmää, eivät sen määräävä osa. Kun kyse on subjektiivisista kokemuksista, on niissä yhtymäkohtia lähtökohdista riippumatta. Laajemmaksi teemaksi nousi ristiriita siitä, miksi alalla ei ole naisia tarpeeksi vastaan näkemys että alalla on jo liikaa naisia. Tosin tässä kohdassa tiedotusvälineet (radio vastaan printti) voi olla ristiriidan syy. Radiossa naiset ovat lehtiin verrattuna vielä vähemmistö. Tarkoitukseni oli tutkia erityisesti journalistien subjektiivisia kokemuksia, sillä tällä saralla aiempaa tutkimusta naisjournalistien parissa on vähän. Erityisesti musiikkijournalismissa ei juuri lainkaan.

Halusin otannan, jossa haastateltavat edustavat erilaisia suomalaisia musiikkimedioita, sähköisestä mediasta printtimediaan. Tässä tutkimuksessa painotus muodostui kuitenkin sähköiseen mediaan, mutta se ei ollut suunniteltua. Halusin mukaan erityisesti nuoremman polven edustajia myös siitä syystä, että Journalistiliiton tasa-arvokyselyn tulokset oli selkeästi osoitettu vanhemmalle toimittajakunnalle (tai sitten vastaajiksi oli vain valikoitunut vanhempia toimittajia). Musiikkijournalismi on suhteellisen nuori ala ja nuoremman polven

musiikkitoimittajat ovat kuitenkin tulevaisuuden konkareita. Halusin nähdä, onko sukupolvien välinen käsitys sukupuolesta ja tasa-arvosta työssään dramaattisesti erilainen vai löytyykö yhtymäkohtia. Musiikinjournalismi ja sen tutkiminen on poikkitieteellistä, sillä se sivuaa sekä musiikintutkimusta että mediatutkimusta. Tämä poikkitieteellisyys onkin voinut aiheuttaa sen, että musiikkijournalismissa olennaisena on pidetty enemmän populaarimusiikin analysoimista ja artistien subjektiivisten kokemusten ja yleisen musiikin kehityksen analysoimista. Journalismin naisistuesssa on myös musiikkijournalismiin ilmestynyt lisää naisia. Halusin selvittää, onko naisistuminen tuonut mukanaan sukupuolen esiintulon jokapäiväisessä työssä vai kiinnitetäänkö siihen minkäänlaista huomiota.

Käytännössä haastattelutilanteet noudattivat kysymysrunkoa, mutta haastateltavista riippuen painotukset vaihtelivat sen mukaan, mihin haastateltava halusi enemmän keskittyä. Se osa, jota sukupuoli musiikkijournalismissa kiinnosti enemmän, suhtautui kysymyksiin myös analyttisemmin kuin verrattuna siihen osaan, joka ei pitänyt sukupuolen merkitystä oleellisena työssään. Haastattelujen tarkoituksena siis oli saada kuvaa haastateltavan ajatusmaailmasta ja suhteestaan sukupuolen ja työn välillä. Suurin osa vaikutti vastanneen kysymyksiin rehellisesti, mutta joissain tapauksissa tulkitsin vastausten perusteella haastateltavien välttävän epämieluisaan kysymykseen vastaamista suuntaamalla vastauksen melkein eri asiaan tai sitten esittämällä tapahtumat itselle myönteisessä valossa. Asennoitumista kysymyksiin iän tai edustamansa median perusteella ei haastateltavilla ollut ja kaikki suhtautuivat kysymyksiin kuitenkin mielenkiinnolla ja huolella. Toisaalta, suostumalla tutkimukseen omalla nimellään, ehkä osa haastateltavista koki sen vaikuttavan myös vastauksiin. Itse en kuitenkaan kokenut haastateltavien suhtautuneen aremmin vastaamiseen, sillä oman nimen käyttöön he yhtä poikkeusta lukuun ottamatta suostuivat sen enempää kyseenalaistamatta.

6.2 Haastattelukysymykset ja niiden teemojen erittely

6.2.1 Sukupuolen merkitys

1. Koetko sukupuolen vaikuttavan toimittamiseen? Jos koet vaikuttavan, niin millä tavalla? Jos et koe vaikuttavan, miksi näin?
2. Miten sukupuoli näkyy musiikkijournalismissa?

Kysymällä sukupuolen merkityksestä toimittamiseen yleisellä tasolla halusin nähdä, miten haastateltavat kokevat sukupuolen vaikuttavan toimittamiseen käytännön työssä. Mietitäänkö sukupuolta yleisesti osana omaa työtoimintaa? Monet haastateltavista toimivat myös laajemmin kulttuuritoimituksissa, joten halusin nähdä, eroavatko vastaukset tavallisen journalismin ja musiikkijournalismin kokemuksen välillä. Yleinen vastauslinja korosti sekä yleisjournalismin että musiikkijournalismin sukupuolineutraaliutta eli sitä, että nykyään työpaikalla sukupuolella ei ole väliä. Tärkeintä on tehdä työnsä hyvin. Kaikki haastateltavat kokivat kuitenkin sukupuolen vaikuttavan toimittamiseen, mutta tiedostamattomalla tavalla. Naiseuden koettiin tuovan apua haastattelutilanteisiin.

On loogisempaa kun kysyn miespuoliselta rokkarilta, et mitä kuuluu, niin se voi sanoa jotain pehmeämpää ku että vastassa olis hirvittävä karju. Vastaus voi liittyä myös helpommin omaan elämään kuin ainoastaan bisnespuolen asioihin tai siihen, että oltiin ryyppäämässä. (Hyttinen, Heta, henkilökohtainen tiedonanto, 5.3. 2010)

Haastateltavat näkivät myös, että nainen ajattelee monimutkaisemmin ja tuo näin monta näkökulmaa. Haastateltavat totesivat mieskollegoiden olevan myös naisia useammin itse muusikoita. Miesten näkökulma on siis useammin muusikko-orientoitunut. Kenelläkään haastateltavista ei ollut soittotaustaa, mutta kaikki myönsivät joko olleensa tekemisissä muusikkopiireissä tai olevansa musiikin superkuluttajia, kuunnellen paljon musiikkia myös kotona ja käyvänsä paljon keikoilla. Haastateltavat näkivät, että ilman muusikkotaustaa nainen voi tuoda enemmän yleistä ja tunnelmallista näkökulmaa, ajatellen sitä kohdeyleisöä, jotka eivät ole muusikoita. Juttujen teossa ynnä muissa käytännön töissä haastateltavat eivät kuitenkaan myöntäneet, että eroa mieskollegoihin olisi. Samaan hengenvetoon puolustettiin toimittajaa henkilönä, jonka pitää osata kaivaa esiin haastateltavalta vastaukset. Tämä nähtiin enemmän riippuvaiseksi toimittajan persoonallisuudesta

ja siitä, miten olla sosiaalisesti älykäs. Sukupuoli nähtiin toissijaisena asiana. Miesvaltaisen musiikkijournalismin nähtiin kuitenkin olevan muutoksessa, jopa naisistuvan. Monet haastateltavat kokivat, että naisia on kohta alalla enemmän kuin miehiä. Silti jokaisen haastateltavan edustamassa mediassa mies- ja naistoimittajien määrä ei ollut tasainen, useimmiten naisia oli joko lievästi tai huomattavasti miehiä vähemmän. Naisistuminen nähtiin kuitenkin positiivisena ja musiikkia, mediaa ja elämää yleisemmin elävöittävä.

6.2.2 Musiikkijournalismin miesvaltaisuus

3. Koetko alan olevan miesvaltainen? Vaikuttaako tämä työhösi? Jos, niin millä tavalla?
4. Minkä luulet olevan syynä miesvaltaisuuteen? Toivoisitko muutosta? Jos, niin millaista muutosta? Jos et, miksi et?

Kaikki haastateltavat kokivat musiikkijournalismin olevan miesvaltainen eli alalla on siis töissä enemmän miehiä kuin naisia, erityisesti johtoasemissa. Syy miesvaltaisuuteen nähtiin musiikkijournalismin historiassa. Populaarimusiikin ponnistaessa alun perin rockista ja raskaammasta musiikista myös tekijät ovat olleet miehiä. Monet julkaisut ovat alun perin lähteneet ystäväpiirien sisäpiirijuttuina, joissa kaverit ovat tehneet juttuja kavereista. Yksikään haastateltavista ei kuitenkaan osannut tarkentaa, miksi nämä piirit ovat alun perin olleet miesvoittoisia. Yhtenä syynä miesvoittoisuuteen veikattiin musiikkijournalismin painottumista tarkkaan yksityiskohtaiseen tietoon. Tämän ”nippelitiedon” hallinnasta haastateltavien mielestä miehet ovat olleet aina enemmän kiinnostuneita. Haastateltavat näkivät myös musiikkijournalistit ihmisinä, joilla pitää olla vahva pabo musiikkiin ja halu tehdä sitä täysillä.

Ehkä, kun miehet koulututtuu, niillä on jo alusta asti selkeä näkemys, et mitä ne haluaa. Naiset on ehkä laaja-alaisempia. Miehet on muutenkin sellaisia musadiggareita ja aika ääripäitä ja yhden genren tyyppisiä. (Korhonen, Iida, henkilökohtainen tiedonanto 22.4. 2010)

Osa arveli miesvaltaisuuden johtuvan myös siitä, että naisia ei yleisesti ottaen musiikki kiinnosta ammattina.

En kuitenkaan usko, et naiseus olis siinä jotenkin se este, että pääsis alalle tätä hommaa tekemään. Nuoruudessakin tuntui että pojat oli aina enemmän innoissaan musasta. Pojat on jo nuoruudesta saakka ajautunut sinne musiikin suuntaan tyttöjä enemmän. Mutta se on sääli, ettei naismusiikkitoimittajia ole enemmän.

(Kokkonen, Venla, henkilökohtainen tiedonanto 11.3. 2010)

6.2.3 Naiseus työpaikalla ja haastattelutilanteessa

5. Miten miespuoliset kollegasi kohtelevat sinua työpaikalla?
6. Koetko olevasi tasavertainen työpaikallasi verrattuna mieskollegoihin?
7. Vaikuttaako sukupuoli haastattelutilanteissa?

Haastateltavien kokemukset työpaikkailmapiiiristä vaihtelivat työpaikoittain, mutta yleisesti miespuolisten kollegoiden suhtautuminen koettiin neutraalina. Freelancerina toimivat naismusiikkijournalistit eivät osanneet kuvailla työpaikkatunnelmia, sillä heidän työnsä tapahtuu lähinnä kotoa käsin. Yksi haastateltavista oli kuullut toisen käden tietona, että miespuoliset kollegat olivat joskus kutsuneet toista naiskollegaa tytöksi ja viitanneet tällä naiskollegan tietämättömyyteen musiikista, koska tämä oli nainen. Tämäkin tapaus oli haastateltavan mielestä kuitenkin epäselvä. Keskustelu oli alun perin koskenut sitä, miten muusikot kommunikoivat keskenään. Haastateltava kuitenkin koki, että kollega oli epäsuorasti vihjannut keskustelun koskeneen myös toimittajia. Haastateltavien mukaan ongelmia esiintyi silloin tällöin myös esimerkiksi verkostoitumisessa.

Miesten on niin paljon helpompi bondata keskenään ihan työn merkeissäkin, välillä sitä on eksynyt ja orpo siinä ympäristössä. Se ei tunnu pahalta, mutta omituiselta ja oudolta. (...)on aika kova paikka oppia se, miten siihen jengiin päästään mukaan. (Laine, Anna, henkilökohtainen tiedonanto 24.2. 2010)

Musiikkijournalismin sukupuoli-tilanne nähtiin kuitenkin pääosin terveenä ja naisilla yhtäläiset oikeudet saada haastatteluita. Haastateltavista pidempään työssä olleet myönsivät myös, että kokemus tuo arvostusta. Töitä täytyy kuitenkin tehdä joskus hartiavoimin, verrattuna miesten poikakerhoihin, joissa jo vakiintuneet tavat ja käytännöt määräävät siitä, miten toimia ja olla yhdessä erilaisissa tilaisuuksissa. Vastapainona tälle monet haastateltavat kokivat taasen ”tytöttelyn” myös hyväntahtoisena vitsinheittona, jota miespuoliset kollegat harrastavat. Vanhemmat miespuoliset kollegat nähtiin myös tukena ja turvana.

Musta se on ollut mahtavaa et on ollut sellaisia vanhoja kääpiä neuvomassa, kun on tullut ongelmia. Se, että on paljon naisia ja miehiä työpaikassa on pelkästään plussaa. Miesten kanssa on ehkä jopa helpompi tehdä töitä, kun kaikki on aina niin rentoa ja lunkia ja helppoa. (Laura Vähä-Hyyppä, henkilökohtainen tiedonanto 9.3. 2010)

Työpaikkaa enemmän poikakerhoja nähtiin artistipuolella.

Mutta haastateltavien kanssa se on nii, että kun sä menet jätkäbändiä haastattelemaan, kyllä sun täytyy olla 3-4 kysymystä aina edellä, että oot uskottava. Mä otan sen haasteena, tulee mieletön voiton tunne, kun näkee ensin jonkun kasvoilla epäilyn ja sitten se väistyykin. Sehän on paras tunne maailmassa. (Korhonen, Iida, henkilökohtainen tiedonanto 22.4. 2010)

Miespuoleisten artistien asenne haastattelutilanteissa viittasi usein siihen, että nainen ei tiedä tarpeeksi musiikista tai epäilykseen siitä, että tämä tulee haastatteluun paikalle enemmänkin juorutoimittajana kuin musiikkijournalistina.

6.2.4 Sukupuolen merkitys

8. Onko sukupuolesta muodostunut sinulle koskaan ongelmaa? Jos , niin minkälaisia ongelmia? Millaisia seurauksia ongelmista tuli?
9. Tehdäänkö sukupuolesta mielestäni nykyään suuri numero? Jos, niin minkä luulet olevan tähän syynä? Jos ei tehdä, pitäisikö mielestäsi tehdä isompi juttu? Millä tavoin?

Konkreettista ongelmaa sukupuolesta työpaikalla ei kukaan haastateltavista todennut olleen. Suurin osa ei kiinnittänyt edes huomiota sukupuoleen työtä häiritsevänä tekijänä. Sukupuolesta ei ole haastateltavien mielestä tehty suurta numeroa eikä pitäisikään. Suurin osa koki musiikkijournalismin olevan sukupuoleton ja tasa-arvoinen, eikä sukupuolesta pidä tehdä numeroa, ellei siihen ole hyvää syytä. Huomiota herätti enemmänkin keskustelu rockjournalisteista aina naismusiikkijournalisteina.

Onhan asiasta käyty keskustelua, että kun puhutaan rockjournalisteista, et pitääkö siihen aina laittaa se nais-etuliite, että ihmisiänhän me ollaan. Miksi siinä on sukupuolisidonnainen ammattiin liittyvä termi? Sama kuin et jos on rocktähti, niin se on automaattisesti maskuliininen termi. (Taru-Tuulia Tittonen, henkilökohtainen tiedonanto 5.3. 2010)

Sukupuolta tuodaan ajoittain myös haastateltavien mielestä esiin ylihysterisesti ja väärin painotuksin, esimerkiksi musiikkijournalismin ulkopuolelta yksi haastateltava nosti esiin Johanna Korhosen seksuaalisuutta koskeneen mediakohun. Haastateltavat näkivät, että sukupuolta ei ole tarvetta tuoda esiin vasta silloin, kuin siitä muodostuu ongelma. Sukupuoli nähtiin toissijaisena asiana henkilön ammattitaidon ja persoonan sijaan. Haastateltavat kokivat, että niin kauan kuin ihmiset ovat ammattitaitoisia, ei sukupuolen pidä olla esillä. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että sukupuolta on mediassa ja yleisessä keskustelussa tuotu esiin. Tämän he kokivat osaksi 1990-luvun liikettä, jossa artistipuolella naiset, kuten amerikkalainen rock-laulaja Alanis Morrissette tai brittiläinen tyttöbändi Spice Girls, toivat esiin naisenergiaa. Haastateltavat kokivat kuitenkin myös median esiin nostaman naissukupuolen artistimarkkinoilla hassuna alleviivaamisena. Toisaalta, tämä nähtiin myös positiivisena merkinä, että tämän seurauksena huomio kiinnittyi myös ehkä naismusiikkijournalisteihin ja antoi alalle tuleville naisille uskoa naissukupuolen kykyyn toimia myös naismusiikkijournalisteina. Haastateltavat kokivat, että alan naisistuminen ei kuitenkaan ole omiaan luomaan automaattisesti tasa-arvoista musiikkijournalismin alaa. Toiveissa oli myös, ettei alan naisistumisen myötä muodostuisi kuppikuntia miehille ja naisille.

Kyllä tarvittais asennemuutos siinä, että kaikki puhaltais yhteen hiileen. Muutoksen on pakko tulla, sillä mitä enemmän naisia tulee alalle, sitä

enemmän on muidenkin pakko mukautua vallitsevaan tilanteeseen, eihän se muutos tule niin, että käsketään.

(Laine, Anna, henkilökohtainen tiedonanto, 24.2. 2010)

Osa haastateltavista myös koki, että vaikka naista ei Suomessa palkatakaan naiseuden vuoksi, ollaan osassa työpaikkoja silti innoissaan, kun musiikkiin saadaan lisää naisia.

Mun tilanne kun aloitin tässä hommassa niin kyllä sitä jaksettiin aina muistuttaa että mahtavaa että saatiin nainen tänne X-Ryhmään. Tosin painotettiin aina että naiseuden takia en päässyt vaan että olin ihan pätevin. Kuitenkaan sitä ei sit uskalleta hulluna hehkuttaa, et pääsin vaan sen takia et olin nainen ja nainen pitää joskus ottaa johonkin. Kyllä se on aina sellainen asia, mihin pitää puuttua. Tosin uskon ja toivon, että pääsin persoonani takia. (Kokkonen, Venla, henkilökohtainen tiedonanto 11.3. 2010)

7 POHDINTA

7.1 Tulosten analyysi

Haastateltavat kokivat sukupuolen vaikuttavan toimittamiseen, mutta pikemminkin tiedostamattomalla tasolla kuin tietoisella. Sukupuolen vaikutuksesta toimittamiseen puhuttaessa moni haastateltava nousi puolustavalle kannalle, vedoten journalismin ja suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvoisuuteen. Journalismin tutkijan Iiris Ruohon mukaan (Ruoho, Iiris, henkilökohtainen tiedonanto 30.3.2010) journalismi nähdään ihanteena, joka palvelee kaikkia yhteiskunnan etuja ja on sukupuolineutraali. Journalismin katsotaan olevan instituutiona demokratian ja julkisuuden asialla ja sitä tarkastellaan siis näiden vaateiden läpi. Tämän pohjalta myös ihmiset automaattisesti olettavat journalismin pyrkivän kohti tasa-arvoa ja näin sokaistuvat näkemästä sitä, miten asiat oikeasti ovat. (Ruoho, Iiris, henkilökohtainen tiedonanto 30.3.2010) Kaikki haastateltavat kokivat, että sukupuoli on vaikuttava tekijä journalismissa, mutta käytännössä se ei vaikuta juurikaan siihen, miten ihmiset työnsä tekevät.

Haastateltavat kokivat, että naiseus ei vaikuta työilmapiiriin, mutta miespuolisten haastateltavien kanssa tietyistä asioista voi olla helpompi puhua.

Sanotaan silleen niinku, että on loogisempaa kun kysyn miespuoliselta rokkarilta, et mitä kuuluu, niin se voi sanoa jotain pehmeämpää ku että vastassa olis hirvittävä karju. Vastaus voi liittyä myös helpommin omaan elämään kuin ainoastaan bisnespuolen asioihin tai siihen, että oltiin ryyppäämässä. (Hyttinen, Heta, henkilökohtainen tiedonanto, 5.3. 2010)

Tämä ajattelutapa linkittyy osaksi ajatusta feminiinisestä journalismista, jossa pehmeitä arvoja vaalitaan. Nainen tuo palan feminiiniä miehiseen työympäristöön. Vaikka haastateltavien mukaan musiikkijournalismissa miehet ja naiset saavat tehdä tasavertaisesti samanlaisia juttuja, on naisiin iskostunut kuitenkin vanha ajattelutapa siitä, mitkä ovat naisen valttikortit journalismissa. Van Zoonenin

mainitsema tosinainen myytti siis pätee, vaikkakaan ei välttämättä työtä sen enempää rajoittamatta. Ollaakseen hyvä toimittaja, pitää olla myös tosinainen. Naiset ovat iskostaneet omaan ajattelutapaansa miehisen kulttuurin leiman naisen äidillisyydestä ja feminiinyydestä; äidillisempänä osapuolena voi naismusiikkijournalisti saada miehistä irti femininiinisiä puolia kuin mitä miespuolinen kollega pystyisi saamaan.

Silleen, et ku menee tekee haastista, kyllä mulla on monta kertaa ollut sellainen olo, että miehille ehkä enemmän vittuillaan ja auotaan päätä kun että on nainen. Mut sit taas toisaalta, pitää osoittaa jotain, et tietää jotain, ehkä enemmän kun miesten, ettei vaan kohdella silleen ku juorutoimittajana. (Vähä-Hyyppä, Laura, henkilökohtainen tiedonanto, 11.3.2010)

Naiseuden representaatiot, eli se, mitä nainen edustaa, ovat läpikotaisin politisoituneita, yhteiskunnallisessa toiminnassa realisoituvia merkityksiä. Kun naisen representaatioita omaksutaan oman naiseuden representaatioiksi, yksilö ei vain kuvaa naiseuttaan – sitä mitä hän on naisena, vaan olemukselliseen naiseuteen liittyvä mielikuvasto saakin hänet kuvaamaan itsensä naisena tietynlaiseksi, esimerkiksi äidilliseksi hoivaajaksi. (Halonen 1999, 14.) Nämä itseä koskevat mielikuvat myös vaikuttavat tapaan, jolla yksilö toimii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten, kuten tässä tapauksessa artistien, kanssa. Toisaalta naiselliseen naiseen liittyy miesvaltaisessa työilmapiirissä myös käsitys oman naisellisuuden hävittämisestä selviytymiskeinona. Kummallista on myös se, että musiikkijournalismi nähdään tasa-arvoisena, mutta haastateltavien vastauksista paljastui kuitenkin asenne, jossa naistoimittajan täytyy osoittaa tietävänsä yhtä paljon kuin miehetkin, tullakseen hyväksytyksi. Tietyntyypinen käsitys paikkansa lunastamisesta erilaisin keinoin vallitsee siis haastateltavien mielipiteissä, ainakin rivien välissä. Mielenkiintoista on myös se, miten naiset ovat itse iskostaneet ajattelutapaansa lähtökohdan, jossa ollaan joko juorutoimittajia ja siis täysin arvostuksen ulkopuolella tai asiaan perehtyneenä, miehisen kovan faktan ytimessä. Journalistinen kulttuuri ja universaalijulkisuus näyttävätkin rakentuvan varsin pitkälle niin kutsutun klassisen julkisuuden julkisuuskäsitykselle: yksityisen ja

julkisen jyrkälle erottamiselle toisistaan (Halonen, 1988, 5). Tämä ero näkyy osaksi myös naismusiikkijournalistien ajattelutavassa ammatistaan.

Sukupuolijärjestelmän historialliseen kehittymiseen liittyvät myytit 'julkisesta miehestä' ja 'yksityisestä naisesta'. Historiassa julkisuuden alue on pyritty erottamaan voimakkaasti yksityisestä, naiset on pyritty sulkemaan sen ulkopuolelle, yksityiseen. Yksityiseen liitetään partikulaarisuuden (osittaisuuden, erillisyyden) ja emotionaalisuuden (tunneperäisyyden), julkiseen taas muotoseikat ja säännöt määrääviä ja universaaliuden määreitä (Halonen, 1988, 5). Naismusiikkijournalisti tuo siis miehiseen musiikkiin palan tunnetta ja syväluotaavampia haastatteluja. Näin historialliset lähtökohdat ovat omiaan korostamaan miesten julkista toimialuetta, jossa kirjoitetaan tarkkaan faktaan pohjautuvia journalistisia juttuja, ja naisten yksityiseen alueeseen, jossa journalismia dominoi tunteellisuus ja pehmeys. Ranskalaisen feminismin edelläkävijä Simone De Beauvoirin mukaan miessubjekti edustaa ihmistä yleensä ja nainen aina toista. (Beauvoir, 1949, 21). Naisten ongelma lieneekin, se miten he onnistuvat samanaikaisesti täyttämään kulttuurin vaatimukset objektina olemisesta sekä toisaalta tekemään luovaa työtä, olemaan todellisia, itseään toteuttavia naissubjekteja, kuten toimittajia. (Savolainen, 2007, 181)

Tarja Savolaisen artikkelissa radiotyön metodologiasta hän viittaa saksalaisen kirjallisuuden tutkija Sigrid Weigelin (1985, 67) käsitykseen siitä, että julkisuudessa esiintyessään naiset kehittävät strategioita, joilla sovittavat yhteen itseilmaisun ja itsesuojelun. Ehkäpä ristiriita naisellisen naisen ja sukupuolen hävittämisen välillä on yksi strategia. Se, kumpaa käyttää, riippuu tilanteesta. Positiivista ja samalla ristiriitaista oli kuitenkin naisten suhtautuminen sukupuoleensa. Häivyttämisen ohella mukana oli myös mielipiteitä feminiinisyyden hyödyntämisestä ammatissa positiivisin keinoin, joista haastateltavan avautuminen paremmin oli yksi piirre. Työilmapiirissä, missä naistoimittajan toimintatavat ovat rajatut, voivat he kuitenkin löytää tapoja selviytyä ja jopa hyötyä niistä. Ollakseen puolueeton journalistin pitää sosiaalistua tiettyyn nimeämisen, kuvailun ja kehystämisen

todellisuuksiin. Objektiivisuus onkin jotakin, joka asetetaan ideaaliksi, joka ei käytännössä koskaan kunnolla toteudu. Naisjournalisteja painostetaan jatkuvasti mukautumaan miehisiin raportoimisen tapoihin. Osa naisjournalisteista kokee tämän ristiriitaisena oman ammatillisen identiteettinsä kanssa ja niin ollen vieraannuttavana. (Allan, 1998, 130-131). Näin eivät kuitenkaan kokeneet haastateltavat.

Lähes kaikki haastateltavat vähätelivät sukupuolen merkitystä, erityisesti siitä näkökulmasta, että olemalla nainen, olisi heikompi tai sorretumpi osapuoli. Kohdentamalla mielipiteensä ”se on kiinni persoonasta” -tyyppiseen ajatteluun haastateltavat ankkuroivat siis mahdolliset sukupuoleen liittyvät ongelmat henkilön omaksi ongelmaksi, ei yhteiskunnan tai työpaikan yhteiseksi. Journalismin epätasa-arvokokemukset koetaan siis enemmän yksilötasolla, eikä niitä nähdä rakenteellisina seikkoina. Journalismiin on kuitenkin sisäänrakennettu näkemys sukupuolisuudesta. Sukupuoleen suhtautumisessa vaihtelivat suuresti myös sukupolvien välillä nähtävät erot. Haastateltavilla oli parhaimmillaan ikäeroa lähes kymmenen vuotta. Vanhemman polven toimittajat myönsivät, että ansaitsemalla kannuksensa, sukupuolen merkityksen voi häivyttää. Kokemus tuo arvostusta sukupuolesta riippumatta. Voi kuitenkin olla, että kokemus on yksi tapa oman sukupuolen häivyttämisen ohella selviytyä miehisestä kulttuurista.

Nuoremman polven toimittajat, erityisesti YleX:llä, kokivat, että koska musiikkijournalismi ja journalismi yleisemmin on naisistunut, on sukupuolitalannekin muuttumassa. Tärkeimmäksi piirteeksi nuoremmat polven toimittajat painottivatkin persoonan ja sosiaalisen älykkyyden taitavuuden. Tätä käsitystä vastaan on myös helppo ymmärtää, miksi mahdolliset sukupuoleen liittyvät ongelmatkin nähdään enemmän henkilön omista heikkouksista tai ongelmista johtuvaksi. Ajattelutapa heijastelee myös nyky-yhteiskunnan yksilökeskeistä ajattelutapaa. Ehkäpä sukupuoli nähdäänkin enemmän yksilön omana asiana, kuin kokonaisen yhteisön tai liikkeen tehtävänä. Tämä voi estää myös näkemästä niitä

rakenteellisia vikoja, joita näennäisen tasa-arvoinen (musiikki)journalismikin viljelee.

Fakta kuitenkin on, että musiikkijournalismi on miesvaltainen ala ja tämän allekirjoittivat kaikki haastateltavatkin. Syitä siihen, miksi miehet ovat dominoineet musiikkijournalismia niin kauan, haastateltavat hakivat siitä, että miehet ovat olleet kiinnostuneempia ylipäättänsä enemmän musiikkijuttujen tekemisestä, koska aihealue sisältää enemmän nippelitietoa. Tässä korostuu taas jaottelu tarkkaan, kovaan faktaan verrattuna pehmeään, tunteelliseen journalismiin. Musiikkijournalismi on siis nähty kovien faktojen keruualueena, johon naisilla ei ole ollut asiaa.

Varsinkin rokin puolella tekijät on varsinaisesti miehiä ja se on ehkä saattanut vaikuttaa siihen, että monet julkaissut on lähteneet kaveripiirien juttuna ja kaverit keskenään on tehneet juttuja ja niissä on sit ollut syystä tai toisesta enemmän miehiä.

(Tittonen, Taru-Tuulia, henkilökohtainen tiedonanto)

Naistoimittajien esiintulon haastateltavat linkittivät naisartistien esiintuloon, erityisesti 1990-luvun naisrokkarien ja tyttöbändien. Ongelmaiseksi nähtiin myös ylipäättänsä se, miksi pitää puhua naistoimittajista, kuin erillisenä vähemmistönä. Mitä häivytytymmin asiasta siis puhutaan, sitä paremmin se haastateltavien mielestä sulautuu osaksi yhteiskuntaa. Korostamalla toimittajuudessa naiseutta haastateltavat kokivat sen loukkaavaksi, ainakin termien tasolla.

Onhan asiasta käyty keskustelua, kun puhutaan rockjournalisteista, et pitääkö siihen aina laittaa se nais-etuliite, et ihmisiähän me ollaan. Miksi siinä on sukupuolisidonnainen ammattiin liittyvä termi? Sama kuin et jos on rocktähti, niin se on automaattisesti maskuliininen termi. (Taru-Tuulia Tittonen, henkilökohtainen tiedonanto 5.3. 2010)

Useimmissa kielissä patriarkaalisen kulttuurin lainalaisuudet näkyvät hyvin selvästi muun muassa siinä, että mies sanaa käytetään yleisesti korvaamaan sanaa ihminen. Sanaa nainen ei voi käyttää vastaavalla tavalla, sillä nainen merkitsee poikkeusta. Tämä näkyy esimerkiksi joidenkin virheellisesti tasa-arvoisena pitämän suomen kielen nais-etuliitteen käytössä: kun Suomessa halutaan ilmaista, että esimerkiksi kansanedustaja ei olekaan mies, käytetään sanaa naiskansanedustaja. Ihminen on

siis suomen kielessäkin mies (Savolainen, 2007, 181). Vaikuttaa myös, että musiikkijournalismin pariin hakeutuneet naiset ovat joko itse vaikuttaneet musiikkipiireissä, (toisin sanoen kontakti miespainotteiseen kulttuuriin on siis muodostettu, ennen kuin on siirrytty virallisesti alalle) tai vain kehittäneet vakaan asenteen selviytyä miesvaltaisessa ilmapiirissä. Naisena miehisellä työpaikalla vaikutettiin olevan tyytyväisiä siitä, jos kukaan ei herjaa tai seksuaalista häirintää tai kiusaamista ei ilmene. Sukupuolta ei myöskään näytetä miettivän työelämässä kovin paljon, varsinkaan nuoremman sukupolven parissa. Radio Helsingin ohjelmapäällikkö Anna Laine koki, että töitä joutuu tekemään välillä hartiavoimin erilaisten suhteiden luomisessa verrattuna mieskollegoihin. Toimituksessa naistoimittajia on päätoimittajan lisäksi vain kuusi kappaletta.

En tiedä, mistä se johtuu, mutta miesten on niin paljon helpompi bondata keskenään ihan työn merkeissäkin. Välillä sitä on eksynyt ja orpo siinä ympäristössä. (Laine, Anna, henkilökohtainen tiedonanto 24.2.2010)

Laineen mukaan tilanne ei kuitenkaan tunnu pahalta, mutta omituiselta ja oudolta. Poikakerhot vallitsevat siis työpaikoilla vielä, mutta vain vähemmän näkyvissä muodoissa. Korrelaatio voidaan nähdä siinäkin, että kanava on haastateltavia edustavista medioista ainoa, jossa mies- ja naistoimittajien/juontajien suhde on kohtuuttoman epätasainen. Haastateltavat korostivat sitä, että naisten tunkeutuessa musiikin joka saralle, niin tuottajana, sanoittajana kuin artistinakin, on se tuonut ehkä potentiaalia myös naismusiikkitoimittajiin. Miesjournalistit ovat usein vastustaneet naisjournalistien osallistumista organisaatioiden uutisagendojen määrittelyyn. Tätä on esiintynyt erityisesti organisaatioissa, joissa on vielä ”hyvä veli” tai ”vanhojen poikien” verkosto. Vaikeimmiksi kysymyksiksi naisjournalisteille onkin määritelty se, miten muuttaa mediainstituutioita niin, että naiset saavat äänensä kuuluviin niin, ettei keskustelu käänny siihen, miten määritellä se, mitä on olla nainen. Tähän vastaukseksi on ehdotettu sitä, että sukupuolikäsityksissä on tärkeä tuoda esille kulttuurierot tavalla, joka ei painota liikaa sukupuolieroja biologisesti ennalta määrättyinä.

Muutos lienee kuitenkin hidas, sillä esimerkiksi Radio Helsingin 37 toimittaja/juontajasta 6 on naisia. Radio Helsinki poikkeaa kylläkin muista tiedotusvälineistä siinä, että kanavalla yli puolet tekijöistä on itse musiikin ammattilaisia. Mutta jos musiikkialakin on naisistunut, miksi sitten kanavalla on edelleen niin kohtuuttoman paljon miehiä? Ainoastaan YleX:llä mies- ja naistoimittajien suhteellinen lukumäärä oli tasaisempi, mutta YLE toimintapolitiikka pakottaa sen ottamaan huomioon palkkauksessa naisten ja miesten tasapuolisuuden niin johtotasollakin kuin rivitoimittajien osalta. Vuoden 2008 tietojen mukaan koko YLE:ssä naisia työskenteli 49 %. (YLE 2008). Sukupuolta ei sinänsä kuitenkaan ajateltu jokapäiväisessä työssä eikä sen käyttämistä tietoisesti hyväksi hyväksynyt tai tiedostanut yksikään haastateltavista. Suomalainen yhteiskunta nähtiin sukupuolettomana siinä mielessä, että jopa musiikkijournalismi nähtiin naisistuneen. Rytmin päätoimittaja Heta Hyttinen näki, että naisia pyrkii musiikkijournalismiin siinä määrin, että voidaankin jo miettiä, missä kaikki uudet miestoimittajat piilevät. Musiikkijournalisminkin naisistuessa sen tuomia vaikutuksia ei osata vielä arvioida, mutta selvästi tällä enemmän miesvoittoisella alueella naishaastateltavat eivät ainakaan nähneet asiakseen tuoda lisää feminiinisiä piirteitä musiikkijournalismiin, vaan jatkaa sen sukupuoletonta matkaa. Van Zoonenin ajatusta tuoda naisia lisää kentälle eivät haastateltavat nähneet oleellisena. Kukaan ei halunnut tuoda naisia enemmän kentälle vain sukupuolen vuoksi.

Naistoimittajia on tullut vain kokoajan lisää, mun mielestä hyvä juttu, kun kilpailua tulee lisää. Pärjätäkseen siellä (kentällä) siis pitää olla hyvä ja tulee taas lukijoille parempaa luettavaa ja uusi nousu.
Hyttinen, Heta, henkilökohtainen tiedonanto, 5.3. 2010)

Lukumäärällisesti siis naisten ei nähty olevan aliedustettuina, vaikka todellisuudessa monessa musiikkimediassa näin onkin. Todellista lukua on toisaalta vaikea määritellä, sillä suurin medioista osa käyttää avustajia, jotka taasen kirjoittavat tai juontavat epäsäännöllisesti ja eivät myöskään pysy saman median palveluksessa kovinkaan pitkään. Pikemminkin toivottiin jo olemassa olevaan työilmapiiriin ja henkilöstöön asennemuutosta, jossa kaikki puhaltaisivat yhteen hiileen ja mies/nainen-kuppikuntia ei tulisi. Tätä positiivista muutosta oli havaittavissa jo monissa medioissa, joissa sukupuolen ei nähty vaikuttavan enää lainkaan.

Myös journalismin tutkija Iiris Ruohon mukaan radikaaleja muutoksia ei ole näkyvissä pelkästään vaihtamalla miespuolisia toimijoita naispuoleisiin. Journalismi on instituutiona niin vahva, että sen muuttuminen ystävällisemmäksi naisille vaatii Ruohon mukaan sen, että journalismin yhteiskunnallisten tehtävien pitäisi muuttua. Ruohon mukaan yhteiskuntaamme määrittää kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti muokkautuneet toimintatavat, joita kutsutaan mies- ja naistapaisuuksiksi. Näiden kautta olemme toimineet sukupuolemme edustajina ja pärjänneet. Näihin kohdistuvan kritiikin kautta voi muutos syntyä. Naisilta voidaan olettaa, että he ovat yksi pojista, mutta toisaalta heille voidaan antaa tehtävässään naisen rooli eli he voivat ottaa roolin, jota heiltä odotetaan naisena. (Ruoho, Iiris, henkilökohtainen tiedonanto 30.3.2010) Musiikkijournalismissa poikkeuksen tähän tekee se, että naisartistien puolella vahvaksi sukupuolta määrääväksi tekijäksi on muodostunut itsenäinen, vihainen, nuori, pärjäävä nainen. Tämän ajattelukehikon jälkimainingeissa seurannut journalismin ja musiikkijournalismin naisistuminenkin on ollut omiaan luomaan tälle alueelle samanlaista kuvaa, jota ehkäpä naismusiikkijournalistit ovat osittain matkineet. Osaltaan tämä on liitoksissa siihen, että niin kuin ovat naisartistitkin matkineet omalla tavallaan miehiä, ollakseen yksi heistä, ovat myös naismusiikkitoimittajat noudatelleet tätä samaa kaavaa.

Ruohon mukaan yksilötaso on tärkeä, mutta institutionaaliset muutokset vaativat pitkää aikaa ja kollektiivisempaa tahtotilaa. (Iiris Ruoho, henkilökohtainen tiedonanto, 30.3.2010) Työelämä on jakautunut sukupuolen mukaan. Journalismi oli pitkään sukupuolisopimuksen alla, mutta koulutuksen lisääntyessä ja alan naisistuessa on journalismi ollut muutoksessa. Ruohon mukaan alan naisistuminen ei ole muuttanut journalismia, vaan sen on muuttunut kaupallisuuden myötä ja voidaan nähdä rakenteellisena muutoksena. Ristiriitaisena väitteenä on, että kaupallisuus on tuonut naisille enemmän työmahdollisuuksia. (van Zoonen 1998, 40.) Naisten on ajateltu pystyvän tekemään viihdettä enemmän kuin miehet, olettamuksena, että naiset ovat viihteellisiä. Tämä olettamus voi olla totta, mutta se

ei tuo juurikaan potentiaalia naisten toimintaympäristöön. Lasketaanko musiikkijournalismi kuitenkin viihteeksi? Nykypäivänä näin ehkä voidaan sanoa, sillä lähes kaikki ennen puhtaasti musiikkimedioina toimineet yhtiöt ovat laajentaneet toimialaansa laajemmin populaarikulttuuriin. Tämä on taas seurausta kilpailusta ja kaupallisuudesta, joka työllistää naisia. Musiikkijournalismikin on siis upotettu viihteellisyyden pariin ja voidaan näin nähdä jatkavan osaltaan epätasa-arvoista toimintaa. Ihmisen kokemus on arvokasta ja on hyvä, jos ihminen ei koe jatkuvasti olevansa epäarvostettu, mutta epätasa-arvoa voi silti ilmetä rakenteellisella tasolla, kuten musiikkijournalismissa. Selviytymisstrategioita voi olla ja naistoimittaja voi olla jopa niihin tyytyväinen, mutta objektiivisesti katsottuna turvautuminen näihin ei ole tasa-arvoista. Vasta kun nainen pääsee toteuttamaan itseään vapaana vallitsevista vaateista, voidaan puhua tasa-arvosta.

6.3 Johtopäätökset

Sukupuoli vaikuttaa toimittamiseen myös musiikkijournalismissa. Epätasa-arvoisuus nähdään kuitenkin liian herkästi ja rajoittuneesti yksilöön kohdistuvana toimintana, kuten fyysisenä tai henkisenä väkivaltana. Tätäkin luonnollisesti esiintyy, eikä tätä tärkeätä aspektia saa unohtaa, mutta epätasa-arvosta voidaan myös puhua, kun naisjournalistin tarvitsee muokata persoonaansa vallitsevan työilmapiirin mukaiseksi. Se, onko tämä naista rajoittavaa, on kunkin itsensä tulkittavissa. Ongelman ytimeksi pitää kuitenkin muodostaa se, miten epätasa-arvo ja sukupuolen vaikutus määritellään, kollektiivisesti vai yksilötasolla ja miten nämä kaksi on vaikutuksessa toisiinsa. Kuuden syvähaastattelun perusteella tehty analyysi voi vain antaa viitteitä siitä, miten musiikkijournalismissa sukupuoli nähdään työn käytänteissä. Musiikkijournalismi on pienialaisempaa, vähemmän järjestäytyneitä ja monet tekevät sitä joko osa-aikaisesti tai toisen (toimitus)työn ohessa. Tämä lienee myös syynä siihen, ettei musiikkijournalismia ole tutkittu juuri lainkaan, mutta hämmästyttävämpää on se, miten vähän naisjournalistien ammattia ja uraa on tutkittu kokonaisuudessaan.

Kaiken tämän pohjalta voidaankin sanoa, että sekä musiikkijournalismi että naistoimittajat ansaitsevat enemmän huomiota tutkimuskohteena itsessään. Musiikkijournalismi on jäänyt musiikkikritiikin ja musiikin itsensä tutkimuksen varjoihin ja naistoimittajat objektina olemisen varaan. Olennaista onkin tuoda esiin näitä piileviä järjestyksiä. Sukupuoli-ideologia on näkymätöntä ja luonnollistettua merkityksellistämistä. Ideologiat eivät pahemmin pistä silmään (eivätkä siten antaudu muutettaviksi) eläessämme annetussa, 'luonnoksi' tullessa itsestänselvyyksien ja arkijärjen maailmassa. (Halonen 1999, 12.) Se, kuka järjestyksiä uusintaa, artistit vai toimittajakollegat, ei ole olennaista. Jos järjestys on osa suurempaa rakenteellista epätasa-arvoisuutta, ei syyttelevää sormea pidäkään lähteä osoittamaan yksittäisiä henkilöitä kohtaan, niin kuin ei sukupuolen merkitystä pitäisi arvioida aina yksilön omana ongelmana. Tärkeämpää onkin keskustella asiasta aktiivisesti yhteiskunnassa ja tuoda se julkiseen keskusteluun. Hyvänä esimerkkinä toimii esimerkiksi toukokuussa 2010 julkaistava Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikön kirja journalismin johtajuuskäytännöstä, jossa selvitetään naispäälliköiden vähäistä määrää journalismissa. Kirja sivuaa osaltaan naisten asemaa journalismissa, mutta keskittyy enemmän johtamisen ongelmaan. Toisen esimerkkinä Radio Helsinki, joka aloitti huhtikuussa 2010 Mimmiliiga-nimisen ohjelman, jossa viikoittain vaihtuvien vieraiden kanssa keskustellaan tasa-arvosta ja siitä, mitä se merkitsee yhteiskunnassa.

Mielenkiintoista olisikin, jos keskustelu ulotettaisiin myös musiikkijournalismiin. Nykyisellään musiikkijournalismissa työskentelevien journalistien subjektiivisille kokemuksille ei ole annettu juurikaan painoarvoa. Tarvetta olisikin valottaa ylipäätänsä, miten ammatti on kehittynyt, miten musiikkitoimittajuus on muuttunut ja erityisesti miten tässä tutkimuksessa esiin nostettu sukupuoli on vaikuttanut musiikkitoimittajan ammatissa, myös miehen kannalta. Alan ammattilaisten huikean negatiivinen kuva nykyisen musiikkijournalismin tilasta lienee omiaan väheksymään ja aliarvioimaan suomalaisen musiikkijournalistien toimintakenttää. Kenttä kuitenkin on olemassa, siitä pitäisi puhua ja mitenpä kenttää rikastumaan

saataisikaan, ellei keskustelemalla siitä. Mielenkiintoista olisi myös nähdä, mitä tapahtuisi, jos ajankohtaisjournalismia pohtineiden tutkijoiden (esim. Zilliacus-Tikkanen) mukaisesti musiikkijournalismissa kokeiltaisiin naisjournalistista näkökulmaa. Toisaalta voidaan ajatella, että haastateltavat ehkä ujuttavat tätä näkökulmaa juttuihinsa juuri laajempien näkökulmien muodossa. Viestintävälineillä on erityisasema ihmisten sukupuoli-identiteetin rakentumisessa niin subjektien itseymmärryksen kuin kulttuurin itseymmärryksen kannalta. Ja lainaten Irma Kaarina Halosta:

(...) Edelleenkin on tärkeää 'laskea päitä', jotta saisimme tietoa median sukupuolittumisen rakenteista. Olemme vielä kovin kaukana yhteiskunnasta, jossa Naiseksi ja Mieheksi merkitseminen olisi historiaa. (Halonen 1999, 13)

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Aho, Arja & Taskinen, Anne 2003. Rockin korkeat korot. Suomalaisen naisrockin historia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Allen, Stuart. 1998. (En)gendering the truth politics of news discourse. teoksessa Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart. (toim.) News, Gender and Power. Lontoo:Routledge, 121-137.

de Beauvoir, Simone 1949. Toinen sukupuoli. suomentanut Annikki Suni. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Cantell, Timo 1993. Stradivarius ja sen myytit. Musiikkikritiikin muuttuva asema kulttuurisosiologian valossa. Teoksessa Lehtiranta, Erkki & Saalonen, Kristiina. (toim.) Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia. Helsinki: Sibelius-akatemia, 102 – 116

Hälonen, Irma Kaarina, Ruoho Iris, Savolainen Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henriikka(toim.) 2007. Välittämisen tilassa. feminististä mediatutkimusta synnyttämässä. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Hälonen, Irma Kaarina 1999. Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Holland, Patricia. The politics of the smile. 'Soft news' and the sexualisation of the

popular press. teoksessa Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart. (toim.) *News, Gender and Power*. Lontoo:Routledge, 17-32

Hyttinen, Heta 2010. Toimittaja. Rytmi. Litteroitu puhelinhaastattelu. 5.3. Tallenne tekijän hallussa.

Kokkonen, Venla 2010. Toimittaja. YleX. Litteroitu puhelinhaastattelu. 11.3. Tallenne tekijän hallussa.

Keränen, Esko 1984. Muuttuva työnkuva. Toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdistössä. Suomen sanomalehdistön historia – projektin julkaisuja 24: Helsinki.

Korhonen, Iida 2010. Toimittaja. The Voice. Puhelinhaastattelu. 22.4.

Laine, Anna 2010. Toimittaja. Radio Helsinki. Litteroitu puhelinhaastattelu. 24.2. Tallenne tekijän hallussa.

Lehtiranta, Erkki 1993. Musiikkijournalismin suuntaviivoja – Laaja kenttä ilma tarkkoja rajoja. Teoksessa Lehtiranta, Erkki & Saalonen, Kristiina (toim.) *Musiikkijournalismi: musiikin ja median kohtaamisia*. Helsinki: Sibelius-akatemia, 10 – 25.

Matlar, Mikko 2008. Monotonista jankutusta ja kiehtovaa rytmiä. Elektroninen tanssimusiikki eli tekno ja house 1980- ja 1990-luvun vaihteen suomalaisissa rocklehdissä. Journalistiikan pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Mulvey, Laura 1985. Afterthoughts on Visual pleasure and Narrative Cinema. Teoksessa Constance Penley (toim.) *Feminism and Film Theory*. London: Methuen, 68-75.

Mulvey, Laura 1989. *Visual and Other Pleasures*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

Mäkelä, Anna, Puustinen Liina & Ruoho, Iiris 2006. *Sukupuolishow*. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Tampere: Tammer-paino.

Negus, Keith 1992. *Producing Pop. Culture and conflict in the popular music industry*. Lontoo: Arnold.

Ruoho, Iiris. 2010. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen varajohtaja ja professori. Tampereen yliopisto. Litteroitu puhelinhaastattelu 30.3. Tallenne tekijän hallussa.

Savolainen, Tarja 2007. *Radiotutkimuksen metodologiasta: Miten lähestyä mykkyyttä ja radiotyön rutiineja?* Teoksessa Halonen, Irma Kaarina, Ruoho, Iiris, Savolainen Tarja & Zilliacus-Tikkanen, Henrika (toim.) *Välittämisen tilassa. Feminististä mediatutkimusta synnyttämässä*. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Tittonen, Taru-Tuulia 2010. Toimittaja. Sue. Litteroitu puhelinhaastattelu. 5.3.

Töyry, Maija 2006. *Nainen mediassa – Kuinka sukupuolta rakennetaan ja luetaan*. Teoksessa Lehtimäki, Riitta (toim.) *Nainen mediassa. Naistoimittajat ry. 60 vuotta*. Helsinki: Edita Prima Oy.

van Zoonen, Liesbet 1998. *One of the girls? The changing gender of journalism*. teoksessa Carter, Cynthia, Branston, Gill & Allan, Stuart. (toim.) *News, Gender and Power*. Lontoo:Routledge, 33-70.

Vähä-Hyyppä, Laura 2010. Toimittaja. YLE. Taltioitu puhelinhaastattelu. 9.3.

Väänänen, Päivi 1982. Naisetko ihmisiä? Rokki ihmisten musiikkia? Soundi 1/1982. Teoksessa Lindfors, Jukka. (toim.) Pakko jatkaa. Kirjoituksia popmusiikista. Juva: WS Bookwell, 339-346

ELEKTRONISET LÄHTEET

Aalto, Tuija 2009. YLE Blogit. Musiikkijournalismi ja suosittelu erkanevat eri teille. Viitattu 1.5. 2010

<http://blogit.yle.fi/tuija-taalla-hei/musiikkijournalismi-ja-suosittele-erkanevat-eri-teille>

Aalto, Tuija 2008. Vierityspalkki. Kotimainen musiikkijournalismi etsii uusia muotoja verkossa. Viitattu 1.5. 2010

<http://vierityspalkki.fi/2008/09/09/kotimainen-musiikkijournalismi-etsii-uusia-muotoja-verkossa/>

Finnpanel 2009. Kansallisen radiotutkimuksen tuloksia. Viitattu 28.4. 2010

<http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio/krthesa/2009/50/tavoittavuus.html>

Finnpanel 2010. Kansallinen radiotutkimus. Viitattu 1.5. 2010

<http://www.finnpanel.fi/tulokset/radio/krthesa/2009/50/kanavaosuusikaryhma.html>

Flinkkilä, Janne 2009. Artisti puhuu, nauhuri kuuntelee. Journalisti (19) 2009.

Viitattu 29.4 2010

<http://journalistiliitto.kotisivukone.com/tuotteet.html?id=257/1287>

Halonen, Irma Kaarina. 1988. Naiset ja julkisuus: länsimainen uutiskäsitys ja nainen ei-uutisena. Tiedotustutkimus (11) 1988. Viitattu 16. 2. 2010

<http://www.uta.fi/kirjasto/nelli/verkkoaineistot/yht/halonen.pdf>

Helsingin Sanomat 2010. Medianetti. Radio Helsinki. Katsaus kuulijalukuihin.

Viitattu 28.4.2010

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Katsaus+kuulijalukuihin/1135243149858>

Himmelä, Heidi. 2009. Ammattina musiikki. Verkkotutka (2) 2009. Viitattu 25.4.

2010

<http://www.verkkotutka.fi/artikkeli?id=3563>

Haarma, Jukka 2009. Rockin ehdoilla. Journalisti (14) 2009.

http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2009/14/kolumnit/sata_sanaa/

Karvonen, Erkki 2002. Johdatus viestintätieteisiin. Viestinnän historiaa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Viitattu 25.4.2010

<http://www.uta.fi/viesverk/johdviest/viestistoria/sanomalehdisto.html>

Lindfors, Jukka 2007. Heli "Rockstop" Nevakare. YLE Elävä arkisto. Viitattu 27.4.

2010

<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=8&ag=95&t=541&a=4739>

Mustikainen, Tuomas 2009. Musiikkijournalisti ei provosoi muusikkoa.

Verkkotutka (3) 2009. Viitattu 25.4.2010

<http://www.verkkotutka.fi/artikkeli?id=3594>

Popp, Outi. Lajinsa viimeiset. Journalisti (21) 2009. Viitattu 28.4.2010

http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2009/21/artikkelit/lajinsa_viimeiset/

Pop Media. Viitattu 4.4.2010

<http://www.rytmi.com/pop-media/>

Radio Helsinki 2010. Tekijät. Viitattu 1.5. 2010

<http://www.radiohelsinki.fi/ohjelmat-tekijat/tekijat/>

Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka. 2009. Tilauksessa Naispäätoimittaja? Nais- ja miespäälliköiden näkemykset ja kokemukset sukupuolen vaikutuksesta uraan. Tampere. Tiedotusopin laitos.

<http://tampub.uta.fi/tiedotusoppi/978-951-44-7609-9.pdf>

SBS Action Media. Viitattu 4.4. 2010

<http://www.sbsradio.com/fi/>

Sue. Mediakortti 2010. Viitattu 1.5. 2010

http://www.sue.fi/upl_img/sue_mediakortti_2010.pdf

Suomen Journalistiliitto. Suomen Journalistiliiton työmarkkinatutkimus 2008. Viitattu 1.2. 2010.

Suomen Journalistiliitto. Tasa-arvokysely 2007. Viitattu 1.2. 2010

<https://www.journalistiliitto.fi/dman/Document.phx/~sivut-journalistiliitto/Julkiset/Ajankohtaiset/Tasa-arvo+2007?folderId=~sivut-journalistiliitto/Julkiset/Ajankohtaiset&cmd=download>

Taskinen, Anne 2010. Heinäsirkkan kotisivu. Viitattu 27.4. 2010

http://www.heinasirkka.com/heinis_frame.htm

The Voice. Radiomainonta. Viitattu 4.4. 2010

<http://www.voice.fi/mediamyyni/?tmpl=sales&area=radiomainonta>

YLE-kertomukset 2008. Vuosikertomus 2008. Viitattu 4.4. 2010

http://yle.fi/yleista/2008/vk/gr_ylex.html

YleX. Popkult. Viitattu 1.5. 2010

<http://ylex.yle.fi/musiikki/popkult>

LIITE 1 Teemahaastattelukysymykset

1. Koetko sukupuolen vaikuttavan toimittamiseen? Jos, niin millä tavalla? Jos et koe, niin miksi näin?
2. Miten sukupuoli näkyy musiikkijournalismissa?
3. Koetko alan olevan miesvaltainen? Miten tämä näkyy työssäsi?
4. Jos koet, minkä luulet olevan syynä miesvaltaisuuteen? Toivotko muutosta? Millaista muutosta?
5. Miten miespuoliset kollegasi kohtelevat sinua työpaikalla?
6. Koetko olevasi tasavertainen miespuolisten kollegoidesi kanssa?
7. Vaikuttaako sukupuoli haastattelutilanteessa?
8. Onko sukupuolesta muodostunut sinulle koskaan ongelmaa? Jos, niin minkälaisia ongelmia? Millaisia seurauksia ongelmista tuli?
9. Tehdäänkö sukupuolesta mielestäni nykyään suuri numero? Jos, niin minkä luulet olevan tähän syynä? Jos ei tehdä, pitäisikö mielestäsi tehdä isompi juttu? Millä tavoin?